

T.C.

MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BONCUKLU TARLA GÜNEYDOĞU ALANI PPNA DÖNEM
YONTMATAŞ TEKNO-TİPOLOJİSİ

Onur DİNÇ

Mardin 2023

TC
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BONCUKLU TARLA GÜNEYDOĞU ALANI PPNA
DÖNEM YONTMATAŞ TEKNO-TİPOLOJİSİ

Onur DİNÇ

TEZ DANIŞMANI

Doç.Dr. Ergül KODAŞ

Mardin 2023

T.C.
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz Kültürel Çalışmalar Anabilim Dalı 20903006 numaralı öğrencisi Onur DİNÇ'in hazırladığı "Boncuklu Tarla Güneydoğu Alanı PPNA Dönem Yontmataş Tekno-Tipolojisi" başlıklı çalışma, 15/12/2023 tarihinde yapılan tez savunma sınavında oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri	Unvanı Adı, SOYADI	İmza
Başkan	Doç.Dr. Ergül KODAŞ	
Üye	Dr.Öğr.Üyesi Ayşe ACAR	
Üye	Dr.Öğr.Üyesi Yunus ÇİFTÇİ	
Üye		
Üye		

ONAY:

Bu tezin kabulü, Enstitü Yönetim Kurulu'nun .../.../20.. tarih ve .../... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

.../.../20..

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içindeki bütün bilgileri etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tez çalışmasının hazırlık, bilgi, belge, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarda bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun davrandığımı,
- Tez çalışmasında kullanılan tüm eserlere eksiksiz atıf yaptığımı ve kullanılan tüm eserlere kaynaklar/kaynakçada yer verdiğimi,
- Tez çalışmasının özgün olduğunu,
- Tez çalışmasının Mardin Artuklu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı” ile tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan eder, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabullendiğimi bildiririm.

22/12/2023

Onur DİNÇ

ÖZET

KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR

BONCUKLU TARLA GÜNEYDOĞU ALANI PPNA DÖNEM YONTMATAŞ TEKNO-TİPOLOJİSİ

Onur DİNÇ

Tezimiz kapsamında ilk olarak Boncuklu Tarla Yerleşimi Güneydoğu Alanı PPNA tabakalarından ele geçen alet, çekirdek ve teknolojik parçaların tipolojik analizleri gerçekleştirilmiştir. Daha sonra yongalama ürünleri üzerinden PPNA dönem yongalama teknolojileri ortaya konmaya çalışılmıştır. Toplamda 247 adet yontmataş parça üzerinde analiz çalışmaları gerçekleştirilmiştir. 247 adet parçanın 134'ü üzerinde çeşitli tiplerde düzelti olup alet özelliği göstermektedir. Aletler “tip” ve “alt tip olacak şekilde iki başlık altında değerlendirilmiştir. Toplamda 11 ana tip içerisinde 20 farklı alt tip tespit edilmiştir. En yoğun grubu 54 adet ile ön kazıyıcılar oluşturmaktadır. Alet grubu içerisinde değerlendirdiğimiz ve az sayıda ele geçmiş olmasına rağmen Epi-paleolitik geleneğin devamını göstermesi açısından oldukça önemli olan mikrolitlerin toplam sayısı 5 adettir. Alet grubu dışında PPNA dönem teknolojisi hakkında fikir sahibi olmamızı sağlayan çekirdekler üç farklı tipolojide karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; piramit, prizmatik ve mermi biçimli çekirdeklerdir. Toplam sayıları 39 adettir. Yine teknoloji ile ilişkili bir diğer grubumuz çekirdeklerin hazırlanmasına yönelik alınan ve teknolojik parçalar olarak isimlendirilen parçalardan oluşmaktadır. Bunların toplam sayısı 13'dür. Yontmataş buluntuların tamamından elde edilen veriler neticesinde Güneydoğu Alanı PPNA dönemde teknolojik açıdan baskı teknolojisinin yoğun olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra yumuşak taş vurgaç ile yongalanan yonga ve dilgilerin varlığı göz ardı edilemeyecek kadar fazladır. Yontmataş alet grubu içerisinde tespit edilen “naviform dilgiler” ise bu tekniğin de kullanıldığını göstermektedir. Bu noktada özellikle ok ucu yapımında kullanılan naviform dilgilerin PPNB’de baskın olması ve mikrolitler ile aynı alandan bulunmaları soru işaretlerine neden olmuş ve bu sorunsala vurgu yapılmıştır. Yapılan karşılaştırmalar neticesinde Boncuklu Tarla Güneydoğu Alanı PPNA Dönem yontmataş alet endüstrisinin Zagros-Toros hattı kültür ilişkisine ışık tutabileceği ve bu doğrultuda yapılacak kapsamlı çalışmalara referans olabileceği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: PPNA, Yontmataş, Tekno-tipoloji, Boncuklu Tarla,

ABSTRACT

CULTURAL STUDIES

BONCUKLU TARLA SOUTHEASTERN AREA PPNA PERIOD LITHIC TECHNO-TYOLOGY

Onur DİNÇ

Within the scope of our thesis, firstly, typological analysis of the tools, cores and technological parts recovered from the PPNA layers of the Southeast Area of Boncuklu Tarla Settlement was carried out. Later, PPNA period chipping technologies were tried to be revealed through chipping products. Analysis studies were carried out on a total of 247 chipped stone pieces. 134 of the 247 pieces have various types of corrections and show tool characteristics. The tools were evaluated under two headings: "type" and "subtype". In total, 20 different subtypes have been identified within 11 main types. The most dense group consists of front scrapers with 54 pieces. The total number of microliths, which we consider within the tool group and which are very important in terms of showing the continuation of the Epi-paleolithic tradition, although they were found in small numbers, is 5. Apart from the instrument group, the cores that provide us with an idea about the PPNA period technology appear in three different typologies. These; pyramidal, prismatic and bullet-shaped cores. Their total number is 39 pieces. Another group related to technology consists of parts taken for the preparation of beans and called technological parts. Their total number is 13. As a result of the data obtained from all chipped stone finds, it was determined that printing technology was used extensively in the Southeastern Area PPNA period. In addition, the presence of flakes and blades chipped with a soft stone hammer is too numerous to ignore. The "naviform blades" found in the chipped stone tool group show that this technique was also used. At this point, the predominance of naviform blades used in arrowhead making in PPNB and their finding from the same area as microliths has raised questions and this problematic has been emphasized. As a result of the comparisons, it was emphasized that the chipped stone tool industry of the BoncukluTarla Southeastern Area PPNA Period could shed light on the Zagros-Toros line cultural relationship and could be a reference for comprehensive studies to be carried out in this direction.

Keywords: PPNA, Lithic, Techno-typology, Boncuklu Tarla,

ÖNSÖZ

Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem, insanoğlunun avcı-toplayıcı ve konar-göçer yaşam modelini yavaş yavaş terk edip ilk konutları ve tarımsal faaliyetleri yapmaya başladığı bir süreç olan, yaklaşık MÖ 10000 ile MÖ 7500-7000 arasında kalan bir süreci kapsamaktadır. Söz konusu bu süreç Epi-plaeolitik Dönem'den itibaren bilinen basit konut mimarisinin, değişim ve gelişim göstererek kalıcı köy yerleşimlerine dönüştüğü bir dönemdir. Ayrıca, avcı toplayıcı yaşam modelinden, besin üretimine geçiş sürecinin de yaşandığı bir süreçtir. Buradan avcılık ve toplayıcılığın besin ekonomisinden tamamen çıkarıldığı anlamı çıkarılmamalıdır. Tarımsal faaliyetlerin yanında avcılık ve toplayıcılığın yerleşimlerin ekonomilerinde halen bir besin elde etme yöntemi olarak devam ettiği unutulmamalıdır. Konut mimarisinin yanında kült ve kamusal nitelikte binaların bu dönemde ortaya çıkması, aynı alanda kalıcı bir şekilde birlikte yaşamın bir getirisi olarak düşünülmektedir. Başta mimari ve yontmataş alet endüstrileri olmak üzere, birçok farklı veriyle dönem kendi içerisinde safhalara ayrılmaktadır. Buna göre; Çanak Çömleksiz Neolitik Dönemin erken safhaları A, geç safhaları da B olarak sınıflandırılmıştır. Tezimizin bundan sonraki kısımlarında yer yer “Çanak Çömleksiz Neolitik” ifadesi yer yer de literatürdeki yaygın kullanımıyla “PPNA (Pre-Pottery Neolithic A)” – “PPNB (Pre-Pottery Neolithic B)” şeklinde kullanılacaktır.

Bu çalışma içerisinde Çanak-Çömleksiz Neolitiğin erken safhalarında kullanılan yontmataş aletlerin, Boncuklu Tarla Güneydoğu Alanı yerleşiminde ele geçmiş yontmataş buluntular üzerinden tekno-tipolojik ana hatları çizilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla, yerleşimin “Güneydoğu Alanı’nda bulunan yontmataşların değerlendirilmesinin, böyle bir konu için yeterli bir başlangıç noktası olacağı tarafımızca uygun bulunmuştur.

Çalışmamda bana desteğini esirgemeyen, bu çalışma ve birlikte bulunduğumuz diğer bütün projelerde her zaman güvenini hissettiğim saygıdeğer hocam ve dostum Doç. Dr. Ergül Kodaş’a teşekkürü bir borç bilirim.

Sağladığı altyapı ve verdiği fikirlerle çalışmamı kolaylaştıran sevgili dostum Dr. Eşref Erbile ve benim Boncuklu Tarla kazısına katılmamda “sensiz ben orda yapamam” diyerek benim kazıya katılmamda büyük emeği olan, kardeşim bildiğim Arkeolog Kaan Bulut’a teşekkürlerimi sunarım.

Sevgili eşim Arzella Didar Dinç'e varlığıyla bana hep güç olduğu için, bana inandığı ve lisansüstü eğitimim boyunca bana gösterdiği hoşgörü için minnettarım. İyi ki varsın.

Son olarak az veya çok, bu çalışmada emeği geçen herkese teşekkürü bir borç bilirim.

Mardin; Aralık, 2023

Onur Dinç

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	viiiix
GRAFİKLER DİZİNİ	ix
TABLolar DİZİNİ	ix
RESİMLER DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
LVHALAR DİZİNİ	x
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xi
GİRİŞ.....	1
1. BONCUKLU TARLA KAZI VE ARAŞTIRMA GEÇMİŞİ.....	3
2. TABAKALAŞMA.....	6
3. GÜNEYDOĞU ALANI PPNA DÖNEM TABAKALARI.....	12
4. GÜNEYDOĞU ALANI YONTMATAŞ ENDÜSTRİSİ	17
5. TİPOLOJİ	20
5.1. Düzeltili Dilgiler	21
5.2. Düzeltili Dilgicikler	22
5.3. Düzeltili Yongalar.....	23
5.4. Çentikli Aletler.....	23
5.5. Ön Kazıyıcılar	24
5.6. Ok Uçları.....	26
5.7. Orak Elemanları	27
5.8. Mikrolitler	27
5.9. Burgu Deliciler.....	28
5.10. Çekirdekler.....	28
5.11. Teknolojik Parçalar	30
6. TEKNOLOJİK ANALİZ.....	32
7. GÜNEYDOĞU ALANI PPNA DÖNEM YONTMATAŞ ALET TİP LİSTESİ.....	36
8. SONUÇ	43
KAYNAKÇA	46

GRAFİKLER DİZİNİ

	Sayfa No
Grafik 4.1 Aletlerin Diğer Yontmataş Elemanlarına Oranı.....	17
Grafik 4.2 Aletlerin Hammadde Dağılım Oranı.....	18
Grafik 4.3 Yontmataş Endüstrisinin Tamamında Hammadde Dağılım Oranı.....	18
Grafik 5.1 Yontmataş Tiplerinin Oransal Dağılımı.....	20
Grafik 5.2 Düzeltili Dilgilerin Hammadde Dağılımı.....	22
Grafik 5.3 Düzeltili Yongaların Hammadde Dağılımı.....	23
Grafik 5.4 Çentikli Aletlerin Hammadde Dağılımı.....	24
Grafik 5.5 Ön Kazıyıcı Tiplerinin Oranları.....	26
Grafik 5.6 Çekirdeklerin Hammadde Dağılımı	29

TABLolar DİZİNİ

	Sayfa No
Tablo 4.1 Yontmataş Endüstrisi.....	19
Tablo 5.1 Yontmataş Tipleri	21
Tablo 5.2 Düzeltili Dilgi Tipleri	22
Tablo 5.3 Düzeltili Dilgicik Tipleri.....	23
Tablo 5.4 Çentikli Alet Tipleri.....	24
Tablo 5.5 Ön Kazıyıcı Tipleri.....	26
Tablo 5.6 Mikrolit Tipleri.....	28
Tablo 5.7 Çekirdek Tipleri.....	29
Tablo 5.8 Teknolojik Parçalar.....	31

HARİTALAR DİZİNİ

	Sayfa No
Harita 1.1: Boncuklu Tarlanın konumu(Boncuklu Tarla kazı arşivi).....	3

RESİMLER DİZİNİ

	Sayfa No
Resim 2.1: Sitelli yapı ve PPNA-PPNB Geçiş yapıları(Boncuklu Tarla Kazı Arşivi)....	7
Resim 2.2: Doğu alanı Sitelli Yapı (Boncuklu Tarla Kazı Arşivi).....	8
Resim 2.3: Terazzo Yapısı ve etrafında bulunan yapılar(Boncuklu Tarla Kazı Arşivi)...	9
Resim 2.4: Boncuklu Tarla'da bulunan mezar örnekleri(Boncuklu Tarla Kazı Arşivi).	10
Resim 2.5: Boncuklu Tarla işlenmiş kemik obje örnekleri(Boncuklu Tarla Kazı Arşivi)	11
Resim 3.1: GD2 Yapısı(Boncuklu Tarla Kazı Arşivi).....	13
Resim 3.2: GD2 Yapısı erken ve geç evresi(Boncuklu Tarla Kazı Arşivi).....	13
Resim 3.3: GD4 Yapısı(Boncuklu Tarla Kazı Arşivi).....	14

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa No
Şekil 6.1: Baskı teknikleri(Pelegrin, 2012).....	33

LEVHALAR DİZİNİ

	Sayfa No
Levha 7.1:	38
Levha 7.2:	39
Levha 7.3:	40
Levha 7.4:	41
Levha 7.5:	42

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu tez çalışmasında kullanılmış simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda belirtilmiştir.

Simgeler

GD : Güneydoğu Alanın'da ortaya çıkarılan yapılara verilen kod isim.

Kısaltmalar

PPNA : Pre-Pottery Neolithic A

PPNB : Pre-Pottery Neolithic B

GİRİŞ

Yukarı Dicle havzasında Çanak Çömleksiz Neolitik döneme tarihlenen ve kazılan pek çok yerleşim bulunmaktadır. Bunlar kuzeyde; Çayönü(Erim-Özdoğan 2011a), Demirköy(Rosenberg ve Peasnell, 1998), Sumaki Höyük(Erim-Özdoğan 2011b), Körtik Tepe(Özkaya ve Coşkun, 2011), Hasankeyf Höyük(Miyake vd., 2012), Hallan Çemi(Rosenberg ve Redding, 2002), Çemka Höyük(Kodaş vd., 2020c), Gusir Höyük(Karul, 2011), güneyde ise Nemrik 9(Kozłowski, 1990), M'lefaat(Kozłowski, 1998) ve Qermez Dere'dir(Watkins vd., 1989). Mardin ili Çanak Çömleksiz Neolitik araştırmaları bakımından yeni sayılabilecek bir bölgedir. Son yıllarda ki kazılar ile Boncuklu Tarla'da Çanak Çömleksiz Neolitik döneme ışık tutan önemli bulgular elde edilmiştir.

Boncuklu Tarla, Mardin'in 120 km doğusunda, Dargeçit İlçesine bağlı Ilısu Köyünde yer almaktadır. Ilısu Barajı inşaat sahası şantiye sınırları içerisinde bulunan yerleşim, Dicle nehrinin batısında, Bike Mahmut ve Nevala Zeviye Maherk derelerinin arasında ki yüksek bir düzlük üzerinde 3.5 hektarlık bir alana yayılmaktadır (Ökse vd., 2013; Kodaş ve Erdoğan, 2018a).

Bu çalışmada Boncuklu Tarla, Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem yerleşiminin, Güneydoğu Alanı PPNA dönem tabakalarına odaklanılmıştır. Güneydoğu Alanında, C15, C16, D15, D16, E15 ve E16 aşmaları olmak üzere toplamda 6 aşmada kazı çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmanın içeriğini oluşturan malzeme ise 2021 yılı kazılarında yapılan çalışmada ortaya çıkarılan yontmataşlardır. Bahsi geçen yıl, D15, D16, E15, E16 açma sınırları içerisine denk gelen GD3 ve GD4 binaları ortaya çıkarılmıştır(Kodaş vd., 2022). Çalışmanın konusu, bu yapıların içinde ve dış kısımlarında yapılan kazılarda bulunan yontmataş endüstrisinin ayrıntılı bir analizini içermektedir.

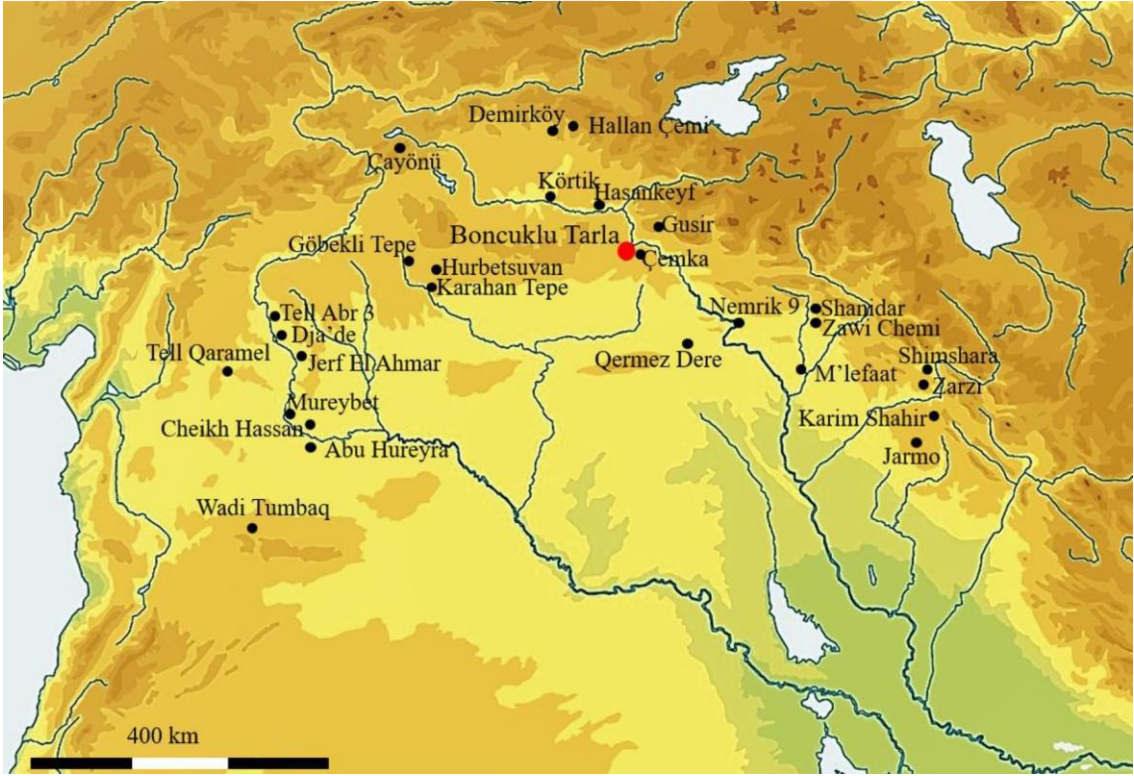
Bu çalışmayla yukarı Dicle Havzası ve çevresinde bulunan PPNA Dönem tabakalarına sahip yerleşimlerden ele geçen yontmataş buluntular ile karşılaştırmaların yapılması tekno-tipolojik benzerlik ve farklılıkların ortaya konulması ana amaçlarımızdan birini oluşturmaktadır. Ayrıca, kullanılan aletlerin yoğunluğu ve

yapılma amaçları üzerine bazı çıkarımlar yapılmış ve daha sonra yapılabilecek bu tarz çalışmalara tezimizin referans olması amaçlanmıştır. Tezimizin bir diğer amacı ise, teknolojik analizlerin ışığında yongalama teknikleri ve taşımalarının alet haline getirilirken nasıl bir süreç geçirdiklerini ortaya koymaktır.

Bu çalışmayı gerçekleştirirken tüm yontmataşların (yongalama artığı olarak tanımladığımız atık parçalar dâhil) sayısal verileri çıkarılmıştır. Çalışmanın ilk bölümünü oluşturan tipolojik sınıflandırma, alet tipleri üzerinden yapılmıştır. Bu aletler üzerinden genel bir tip listesi çıkarılmış ve tespit edilen tiplerin varsa alt tipleri kategorize edilmiştir. Taşımalarının ana bileşenleri (topuk, vurma yumrusu, profil, kesit vb.) incelenerek yongalama sürecinde hangi tekniklerin kullanıldığı, ne tür bir çekirdekten çıkarıldığı gibi sorulara cevap aranmıştır. Yongalama artıkları olarak değerlendirilen kıymık, ham yüzeye sahip veya herhangi bir tekno-tipolojik özellik göstermeyen yongalar vb. parçaların sadece sayısal verileri kullanılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda Boncuklu Tarla Güneydoğu Alanı yontmataş alet endüstrisinin hangi geleneğe ait olduğu da tartışmaya açılarak, tipolojik benzerlikler ortaya konulmaya çalışılmış ve teknolojik analizlerle veriler desteklenmiştir.

1. BONCUKLU TARLA KAZI VE ARAŞTIRMA GEÇMİŞİ

Boncuklu Tarla kazıları başlamadan önce 2008 yılında iki farklı ekip tarafından incelenmiştir. Yerleşim yeri ilk defa “İlisu Barajı İnşaat Sahası Yüzey Araştırması” kapsamında tespit edilmiştir. Söz konusu bu çalışmanın ilk gözlemleri sonucunda Çanak Çömleksiz Neolitik dönemi temsil eden bir yerleşim yeri olduğu nitelendirilmiştir (Ökse, 2010). Yoğun olarak obsidiyen ve çakmaktaşı dilgi, çekirdek ve yongalar toplanmıştır.

Harita 1.1: Boncuklu Tarlanın konumu(Boncuklu Tarla kazı arşivi).

İkinci araştırma yine aynı yıl içinde farklı bir ekip tarafından gerçekleştirilmiştir. Çok yoğun obsidiyen ve çakmaktaşı parçalar toplanmış ve incelenmiştir. Bu araştırma sonucunda da Boncuklu Tarlanın Çanak Çömleksiz Neolitik döneme ait bir yerleşim yeri olduğu teyit edilmiştir (Taşkıran ve Kartal, 2010).

Boncuklu Tarla Mardin Bölgesi'nde Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'e ait ilk bulguları veren yerleşim olması nedeniyle söz konusu dönemin anlaşılabilmesi açısından araştırmacılar tarafından oldukça önemli bir yer olarak nitelendirilmiştir.

Resim 1.1: Boncuklu Tarla yerleşimi hava fotoğrafı.(Boncuklu Tarla kazı arşivi).

İlk kazı çalışması 2012 yılında yapılmıştır. İlk etap kazıları yerleşimin orta kısmında gerçekleşmiş ve toplam 5 açmada çalışılmıştır (Ökse vd., 2013). Son yıllarda ki kazılarda yerleşimin doğu ve güney kesimlerinde de çok önemli bulgular elde edilmiştir. 2012 yılı kazılarında ortaya çıkarılan mimari takip edilerek, kazılan alanlar kuzey, güney ve doğuya doğru genişletilmiştir (Kodaş ve Erdoğan, 2018a). 2017, 2019, 2020, 2021 ve 2022 yılı kazıları Doç. Dr. Ergül Kodaş başkanlığında yapılmıştır.

Resim 1.2: Boncuklu Tarla'nın Dođudan Görünümü(Boncuklu Tarla Kazı Arşivi).

2. TABAKALAŞMA

Yerleşim yerinde 2012-2022 yılları arasında yapılan arkeolojik kazılarda elde edilen buluntu ve bulgulardan yerleşim yerinin Geç Epipaleolitik Dönem'den Geç PPNB sonuna kadar kesintisiz iskan gördüğü anlaşılmış ve 7 ayrı tabaka tespit edilmiştir (Çiftçi vd., 2021).

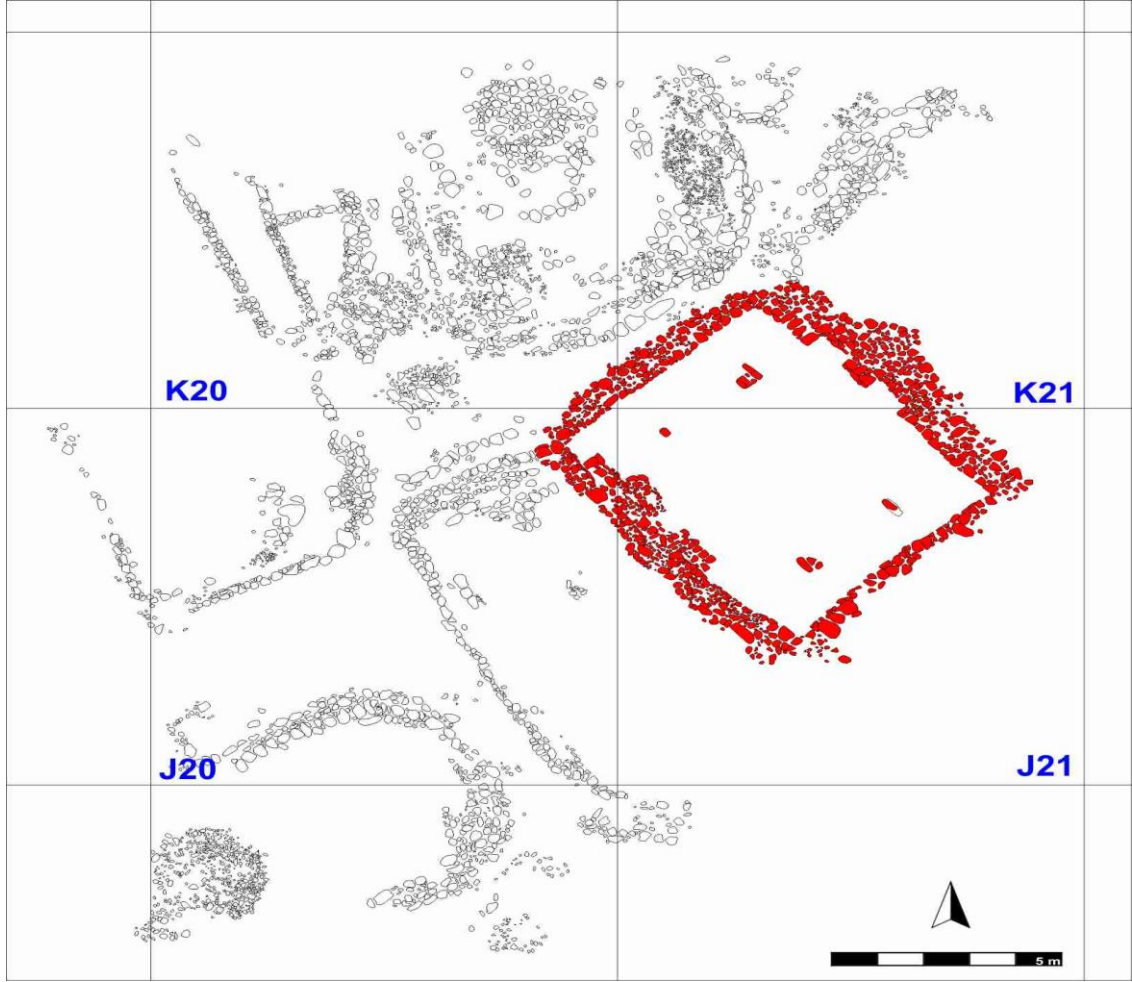
- 1.Tabaka; Geç PPNB
- 2.Tabaka; Orta PPNB
- 3.Tabaka; Erken PPNB
- 4.Tabaka; PPNA-PPNB geçiş
- 5.Tabaka; PPNA
- 6.a Tabaka; Erken PPNA
- 6.b Tabakası Geç Epipaleolitik/Proto-Neolitik
- 7.Tabaka; Geç Epipaleolitik/Proto-Neolitik

Epipaleolitik ve PPNA katmanları yerleşimin doğusunda, güneyinde ve kısmen de kuzeyinde karşımıza çıkmaktadır. PPNB katmanlarına ait yapılar, yerleşimin orta kısmında kalan alan ile sınırlı gibi görünmektedir.

Yerleşim yerine mimari açıdan bakıldığında, birçok araştırmada klasik bir olgu olarak karşımıza çıkan, yuvarlak planlı basit kulübelere köşeli plana doğru geçiş sürecini kesintisiz bir biçimde takip etmek mümkündür. Fakat uzun yıllar boyunca Çanak-Çömleksiz Neolitik Dönem ile özdeşleştirilen kamusal binaların Boncuklu Tarla'da Yuonger Dryas ile beraber inşa edilmeye başladığı ve kesintisiz bir şekilde devam ettiği görülmektedir (Doç.Dr.Ergül Kodaş ile kişisel sohbet).

Proto-Neolitik ve PPNA Dönem'e tarihlenen kamu binaları yuvarlak plan üzerine tam gömülü olarak inşa edilmiştir. İlk evrede tam gömülü şekilde yuvarlak plan üzerine inşa edilen kamu binalarının Çanak-Çömleksiz Neolitik Dönem A evresi sonlarına doğru köşeli plan üzerine ve Çanak-Çömleksiz Neolitik Dönem B evresinde ise tamamen yüzeye inşa edildikleri görülmektedir (Kodaş, 2018b).

PPNA-PPNB Geçiş tabakaları, höyüğün doğu alanında açılan açmalarda tespit edilmiştir. Ortaya ıkarılan yapıların tamamı tek odalıdır. Bu binalar dikdörtgen planlı bir kamu binasının etrafında, köşeleri yuvarlatılmış yarı-yuvarlak plan üzerine inşa edilmiştir. Kamu binası ise dikdörtgen planlı, içerisinde dört adet bezemesiz sitel bulunan gömülü(ukur barınak) bir binadır (Kodaş, 2020a).

Resim 2.1: Sitelli yapı ve PPNA-PPNB Geçiş yapıları(Boncuklu Tarla Kazı Arşivi).

Aynı dönem için benzer yapılaşmayı Gusir Höyük yerleşiminde görüyoruz. Burada da duvarları yer seviyesinin altında bulunan, sitelli bir kült yapısı etrafında, köşeleri yuvarlatılmış bazı yapılar ortaya çıkarılmıştır. Buradaki yapının içi de bilinçli doldurulmuştur (Karul, 2020). Boncuklu Tarlada ki söz konusu özel binanın iç kısmının da aynı şekilde marnla karışık bir molozla özellikle doldurulduğu tespit

edilmiştir. Yapının, döneminde gömülerek terk edildiği düşünülmektedir. İçinde dört adet sitel bulunmakta ve bu steller, yalın, bezemesiz ve dikdörtgen formdadır.

Resim 2.2 : Doğu alanı Siteli Yapı (Boncuklu Tarla Kazı Arşivi)

Çanak-Çömleksiz Neolitik Dönem B dönemi, orta ve geç evrelerinde iki, bazen üç evreli olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk evrelerde avlulu yapılar varken daha sonra ki evrelerde hücre planlıya geçiş yapan mimarilerin yanı sıra, terazzo binası ile karakterizedir. Boncuklu Tarla yerleşiminde ki Orta ve Geç PPNB'ye tarihlenen terazzo binasının benzerini yine Çayönü yerleşiminden biliyoruz (Erim-Özdoğan, 2011a). Bu bina yerleşimin Merkez Alanın'da bulunan PPNB tabakalarında ortaya çıkarılmıştır. Söz konusu Merkez Alan tabakalarında ki mimarilerden yola çıkarak Orta PPNB evrelerinde konutlar tek veya çok odalı iken, Geç PPNB'de konutlar genel olarak hücre plana sahiptir (Kodaş, 2018b).

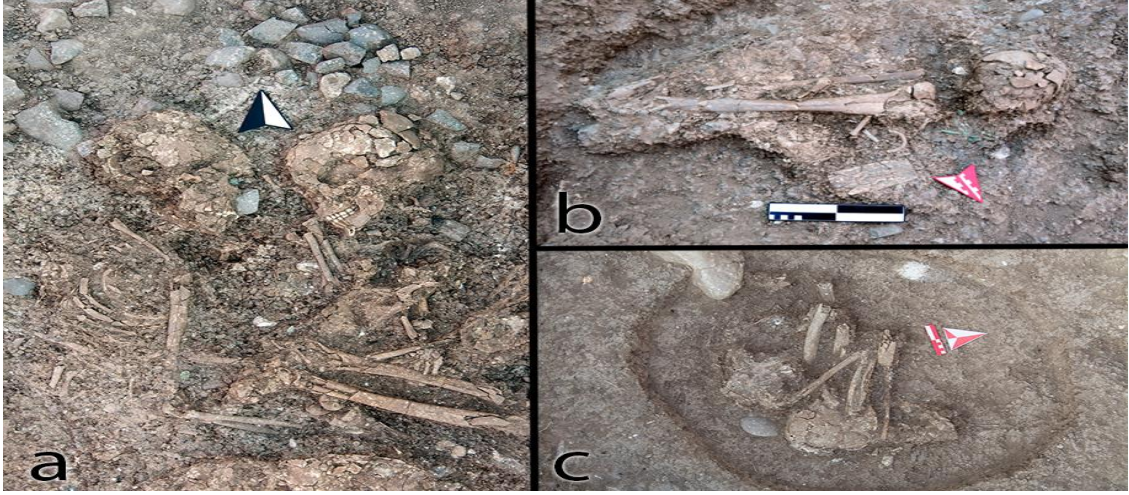
Yukarıda bahsi geçen PPNB yapılarının ve Terazzo binasının kuzeydoğusunda, Proto-Neolitik'ten, Erken PPNA'ya kadar kullanılmış gömülü yuvarlak planlı bir yapı bulunmaktadır. Bu yapı yerleşimin kronolojisi için önemli veriler sunmaktadır. Yapı PPNA'da eklemelerle kullanıma devam etmiştir.

Yerleşimde birçok silo tespit edilmiştir. Bunların büyük bölümü PPNB Döneme tarihlendirilmiştir. PPNA Döneme tarihlenen silolar da bulunmaktadır. Bunlar yerleşimin doğu alanında bulunan stelli yapının etrafında ortaya çıkarılmıştır. Söz konusu bu silolar yuvarlak planlı olup tabanları taş döşeli olanlarının yanı sıra kil sıvalı olanları da bulunmaktadır (Kodaş, 2020d).

Resim 2.3: Terazzo Yapısı ve etrafında bulunan yapılar(Boncuklu Tarla Kazı Arşivi).

Boncuklu Tarla'da ele geçen insan iskelet kalıntıları PPNA, Erken PPNB ve Orta PPNB dönemlerine (2., 3. ve 4. tabakalar) kadar uzanmaktadır. Bu mezarların tamamı, basit toprak mezarlar şeklinde olup ev içi, taban altına yapılan gömü şeklindedir. Mezarlara, tekli ve çoklu gömülerin yapıldığı tespit edilmiştir(Kodaş, 2019b).

Resim 2.4: Boncuklu Tarla'da bulunan mezar örnekleri(Boncuklu Tarla Kazı Arşivi).

Yerleşim yerine ismini veren ve daha çok 1. ve 2. tabakalarda ortaya çıkarılan boncukların yapımı için kullanılan hammaddeler çeşitli olup, farklı tiplere sahiptirler. Zoomorfik boncukların oldukça dikkat çekici olduğu boncuk grubunda hammadde olarak çoğunlukla serpantin, kireçtaşı, klorit, kemik, obsidiyen, malakit ve çay taşları kullanılmıştır. Özellikle boğa başı, geyik, yaban keçisi, yılan ve akrep biçimliler yoğun olsa da çoğunluğu silindirik küçük boyutlu yuvarlak boncuklar oluşturmaktadır. Bunların yanında yassı iki ve ya dört delikli boncukla ve mermerden yapılmış bilezikler de dikkat çekici buluntular arasındadır (Kodaş vd., 2019b).

Boncuklu Tarla'da buluntuları içerisinde insan ve hayvan figürinlerinin bulunmaması ayrı bir durum teşkil etmektedir (Kodaş, 2018b). 2012 yılında bulunan sematik insan biçimli serpantin boncuk bu anlamda daha da önem kazanmaktadır. Ayrıca, Çayönü (Özdoğan ve Erim-Özdoğan, 1999), Aşıklı Höyük (Esin, 1995) ve Tell Halula (Molist vd., 2009) gibi yerleşimlerden de bilinen, bakır ve malakit boncuk yapımında kullanılmış olduğunu görmekteyiz. Zoomorfik *pendantlar* dışında değişik formlar veren ve farklı taşlardan ve bakırdan yapılmış olan *pendantlar* yine yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kulak tıkacı ya da sayı taşı/token olarak anılan objelerden yerleşimde 79 örnek bulunmaktadır. Farklı form ve boyutlarda olan bu örneklerin büyük bölümü mezarların içerisinde, bazıları in-situ durumda açığa çıkarılmıştır.(Kodaş vd., 2020) Tamamı taştan üretilmiştir bu objelerin içinde obsidiyenden yapılan örnekler de bulunmaktadır.

Boncuklu Tarla kazılarında bulunan kemik objelerin sayıları azdır. Buna karşın üretimlerinde çeşitli formlar ve teknikler kullanılmıştır. Çizi bezemeli ve kakma tekniği ile yapılanların yanında, bezemesiz olan örnekler de bulunmaktadır. İçlerinde boya bezemeli örnekler bulunmamaktadır. Kakma olarak kullanılan taşlarda çoğunlukla yeşimtaşı tercih edilmiştir. Kakma tekniği ile üretilmiş bir kemik plaka örneği mezardan in-situ olarak ele geçmiştir. Bu örneğin mezarda bulunduğu konum sebebi ve benzerleri göz önünde bulundurularak bileklik olduğu düşünülmektedir(Kodaş, 2019b).

Resim 2.5: Boncuklu Tarla işlenmiş kemik obje örnekleri(Boncuklu Tarla Kazı Arşivi).

3. GÜNEYDOĞU ALANI PPNA DÖNEM TABAKALARI

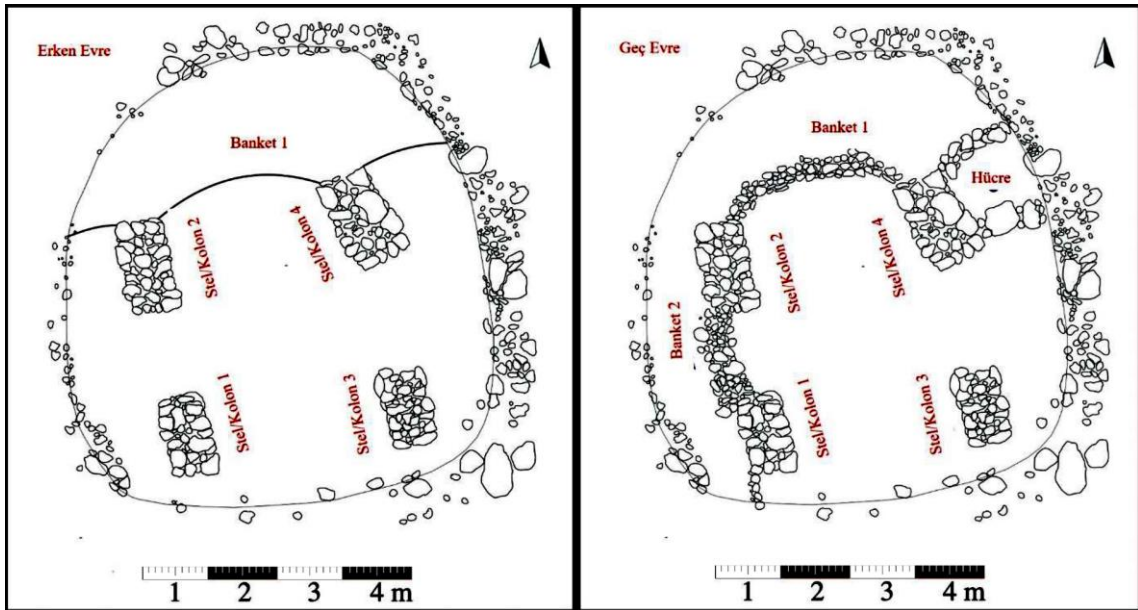
Güneydoğu Alnında ilk kazı 2017 yılında yapılmıştır. Daha sonra 2021 ve 2022 yıllarında yapılan kazılarla alan hakkında önemli veriler elde edilmiştir. PPNA Dönem'e tarihlendirilen veriler, birden fazla yapım evresine sahip, tek tabakalı alanda kazılan toplam 6 açmanın sınırları içerisinde bulunan 5 binadan elde edilmiştir. Güneydoğu alanındaki bu binalar "GD1-GD2-GD3-GD4 ve GD5" olarak adlandırılmıştır (Çiftçi vd, 2021; Kodaş vd., 2022).

GD1 Yapısı: Çukur barınak tarzında inşa edilen GD1 binası yuvarlak planlıdır. Binanın içerisinde simetrik olarak yerleştirilmiş iki adet taş örgü kolon bulunmaktadır. Bu bina GD2 nolu yapı terkedildikten sonra üzerine inşa edilmiştir (Çiftçi vd, 2021).

GD2 Yapısı: GD2 Binası ise oval planlıdır. Çukur barınak tarzında yapılan binanın duvarlarında taş kullanılmamıştır. Çukur duvarlarının sıva ile sıvanması sonucu duvar oluşturulmuştur. Sıvanın içeriğinde küçük boyutlu çakıl taşları ve alçı bulunmaktadır. Binanın tabanı terrazzo sıvalıdır. Bina da 4 adet taş örgü kolon bulunmaktadır. Bu kolonlar taşları ve çamur harç ile örülmüştür. İki farklı yenileme evresi geçiren bu kolonlar, kil sıva ile sıvanmıştır. İkinci yenileme evresinde ise küçük çakıllar içeren killi bir sıva ile sıvanmıştır. Binanın kuzey ve batı duvarlarında sekiler bulunmaktadır. İki evreli olan bu binanın ilk evresinde güneydeki seki bulunmamaktadır. Bu seki ikinci evreyle binaya eklenmiştir. İkinci evrede binaya eklenen bir diğer unsur, yapının kuzey-doğu köşesinde bulunan bir adet hücredir. Binanın içerisinde yapılan kazılarda ele geçen buluntular arasında çok sayıda hayvan kemiği ve yontmataş malzeme bulunmaktadır(Çiftçi vd, 2021).

Resim 3.1: GD2 Yapısı(Boncuklu Tarla Kazı Arşivi).

Resim 3.2: GD2 Yapısı erken ve geç evresi(Boncuklu Tarla Kazı Arşivi).

GD3 Yapısı: GD4 binasının üzerinde, sonradan yapılmış, GD4 binası doldurulduktan sonra üzerine inşa edilmiştir. Eski yapının dış duvarları yenilenerek yapılmıştır. Bu bina yuvarlak bir plana sahiptir. Tarımsal faaliyetlerden dolayı tahrip olan binanın iç mekân öğeleri tam olarak bilinmemektedir. Sıkıştırılmış toprak tabana sahiptir. İçerisinde iki adet taş örgü kolon bulunmaktadır. Bu iki kolon arasında taş döşeli bir banket yer alır. Binanın doğusunda bulunan iki taş örgü kolon ise, GD4 numaralı binanın payelerinin üst kısımlarına aittir. GD3 binasının, alttaki GD4 binası gibi gömülü olup olmadığı net değildir.

GD4 Yapısı: Bu bina çukur barınak tarzında gömülü olarak inşa edilmiştir. Yapının tabanı yumuşak kireç taşı ana kaya üzerine oturtulmuş ve ana kayanın bina tabanı olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu durum Dicle Vadisi için yeni bir bulgudur. Ana kayanın ev tabanı olarak kullanıldığı örnekleri daha çok Göbekli Tepe(Schmidt, 2012) ve Karahan Tepe(Karul, 2021) gibi çağdaş ama farklı bölge yerleşimlerinden biliyoruz.

Resim 3.3: GD4 Yapısı(Boncuklu Tarla Kazı Arşivi).

Binada iki yapı evresi, tespit edilmiştir. Binanın ilk evresi, duvar özellikleri ve hattına bağlı olarak, dairesel bir plana sahip gibi görünmektedir. Son yapı evresi oval planlıdır ve doğu-batı doğrultuda yapılmıştır. Duvarlar, çay taşları ve daha küçük kireçtaşı kayalar ile çamur harcı kullanılarak moloz duvar olarak inşa edilmiştir. Yapının duvarları yaklaşık 2,25 metre derinliğe kadar korunmuştur. İç duvarlar çamur sıva ile kaplanmış ve sıvanın içine yassı çay taşları yerleştirilmiştir. Bu çay taşlarının duvarlarda renkli bir dekoratif öge olarak kullanılmış olduğu düşünülmektedir(Kodaş vd., 2022).

Yapının son evresinde taş ve kireçtaşından yapılmış iki adet kolon ya da sütun binanın merkezine yakın bir bölümde konumlandırılmıştır. Ayrıca batı duvar önünde bulunan iki adet payanda, payelerle benzer bir inşa formuna sahip olan, bu evrede inşa edilmiştir. Bu dört taşıma ögesinin arasında ise erken evreden beri kullanılan iki adet kesme kireçtaşı stel bulunmaktadır. Kuzeyde bulunan taş stel düşmüştür vaziyettedir. Steller kireçtaşı bloklara açılan yuvalar içerisine kenarlardan sıkıştırılan kamalar ile sabitlenmiştir. Batı duvarında bulunan iki payanda arasında yere yatık olarak kuzey güney doğrultusunda yerleştirilmiş ve devşirme olarak kullanılan bir taş stel bulunmaktadır. Yapı ilk evrede, batı kısmı hariç iç mekânda banketlerle çevrilidir. Merkezde ki stelli plan geç evrede değiştirilmiş ve stellerin yerini taş örgü kolonlar almıştır(Kodaş vd.,2022).

Binanın doğu duvarında iki adet niş bulunmuştur. Küçük boyutlu olan bu nişlerin biri duvar örülerek kapatılmıştır. Her iki nişinde binanın içerisinde, doğu duvarının dibinde bulunan büyük bir ocakla ilişkisi olabilir. Nişlerin erken evrede bu ocak için havalandırma amacıyla yapılma ihtimalleri yüksektir. Ayrıca bu nişlerin güneyinde duvar içine yerleştirilmiş ortası yuvarlak bir açıklığı olan yekpare bir taş ortaya çıkarılmıştır. Bir pencere olarak değerlendirilen açıklık doğuya bakmaktadır. Gömülü çukur barınak tarzında yapılan bu ilk evre binası, kapı açıklığı benzeri bir mimari ögenin olmaması sebebiyle giriş-çıkışın çatıdan yapılma ihtimalini düşündürmektedir(Kodaş vd., 2022)

Binanın tabanında ocak ve ritüel amaçlı olduğu düşünülen sunu sıvısı için yapılmış çukurlar tespit edilmiştir. Bunlar ana kayaya oyulmuş çukurlar şeklindedir. Bazıları binanın sonraki kullanım evrelerinde bilinçli olarak doldurulmuştur. Bunlardan erken evreye ait olan büyük ocak, doğu duvarının önünde bulunan sekinin hemen batısındadır. Bu ocak yaklaşık 1,5 metre çapında yuvarlak formludur. Bahsi geçen

kapatılarak işlevsizleştirme durumu bu ocakta net bir şekilde gözlenebilmektedir. Bu ocak çukuru moloz taşlarla doldurulmuş ve bir çamur sıva tabakasıyla kapatılmıştır. Bu ocağın batısında, işlevi net olarak anlaşılamayan, içerisi sıvalı olan bir başka çukur bulunmaktadır (Kodaş vd., 2022).

Geç evrede yapılan ocak ise yapının güney duvarı önünde bulunan banketin kuzeydoğusuna, taş örgü kolonun hemen batısına, inşa edilmiştir. Bu ocak, erken evre ocağına oranla daha sığ ve yaklaşık 40cm çapında küçük boyutlu bir ocaktır.

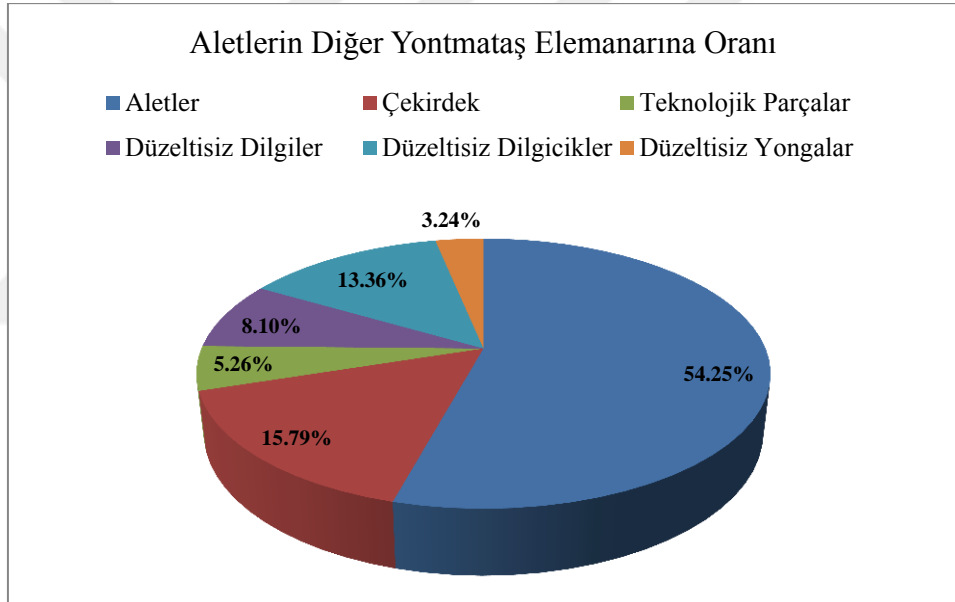
Yukarıda bahsi geçen GD4 binası içerisinde ki yapı öğelerinin benzerleri özellikle ocak çukurları, son dönemde kazılan, Gre Fılla yerleşim yerinde de karşımıza çıkmaktadır(Ökse, 2021). Bununla birlikte bulunan iki adet taş örgü kolon da yine Gre Fılla (Ökse, 2021), güneyde de Qermez Dere (Watkins, 1991) ve Nemrik 9 (Kozłowski ve Kempisty, 1990) yerleşim yerinde bulunan aynı tarzda yapı elemanları ile benzerlik göstermektedir. Steller ise daha çok Gusir Höyük'te bulunan örneklerle karşılaştırılabilir. Öyleki burada da GD4 yapısı içerisinde ki sitellerin bir yuvaya oturtulması gibi bir teknik sözkonusudur. Farklı olarak Gusir Höyükte sitel kaideleri için kilden platformlar tercih edilmiştir (Karul, 2020).

GD5 Yapısı: GD1-2 numaralı binanın birkaç metre doğusunda yer almaktadır. Bu yapı alçı sıvalı bir tabana sahiptir. Yapının kazısında duvar kalıntısına dair bir buluntuya rastlanmamıştır. Bu sebeple binanın, duvar ve çatı örtüsünün, ahşap, saz vb. organik malzemeyle yapılmış olma ihtimali bulunmaktadır(Kodaş vd, 2022).

Boncuklu Tarla Güneydoğu Alanı mimarisini bu veriler ışığında kısaca değerlendirecek olursak: GD1, GD2, GD3 ve GD4 binaları günümüzde Irak'ta bulunan Nemrik 9 ve Qermez Dere yerleşiminde açığa çıkarılan binalarla çok net benzer özellikler sergilemektedir (Kozłowski ve Kempisty, 1990; Çiftçi vd., 2021). Ayrıca söz konusu yapılar içerisinde tespit edilen steller, kolonlar, payandalar ve banketler Yukarı Dicle Vadisi'nde bulunan Gusir Höyük ve Gre Fılla gibi yerleşim yerlerinde açığa çıkarılan birçok yapı ile de benzerlikler sergilemektedir.

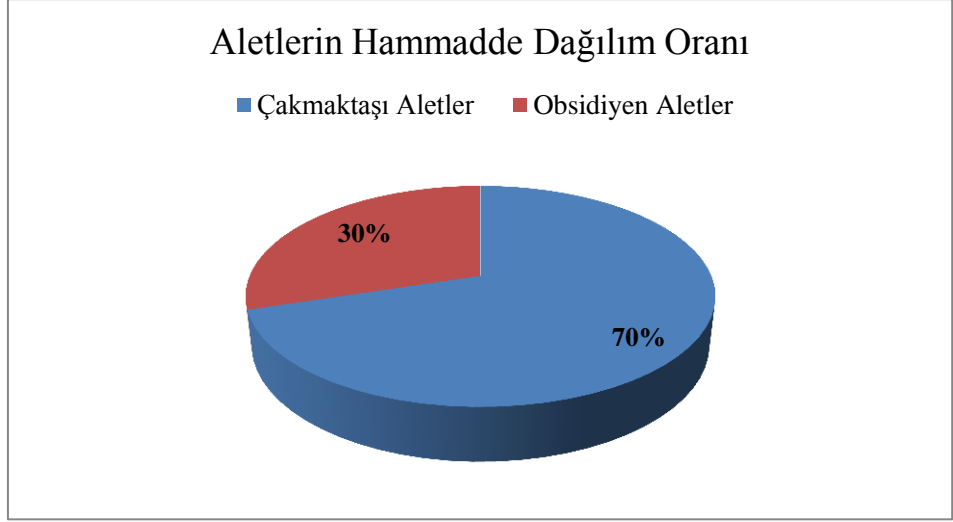
4. GÜNEYDOĞU ALANI YONTMATAŞ ENDÜSTRİSİ

Güneydoğu Alan'ında ele geçen yontmataş buluntu grubu içerisinde bulunan ve bu çalışma kapsamında incelenen toplamda 247 adet yontmataşın tekno-tipolojik analizi yapılmıştır. Analizi yapılan yontmataşların içerisinde alet niteliği taşıyan parçaların sayısı 134'dür. Düzeltisiz olan 61 adet yontmataş ürünün 20'si dilgi, 33'ü dilgicik ve 8'i yongadır. Bunların dışında farklı tiplerde 39 adet dilgicik çekirdeği ve 13 adet teknolojik parça yontmataş buluntu grubu içerisinde yer alan diğer elemanlardır.

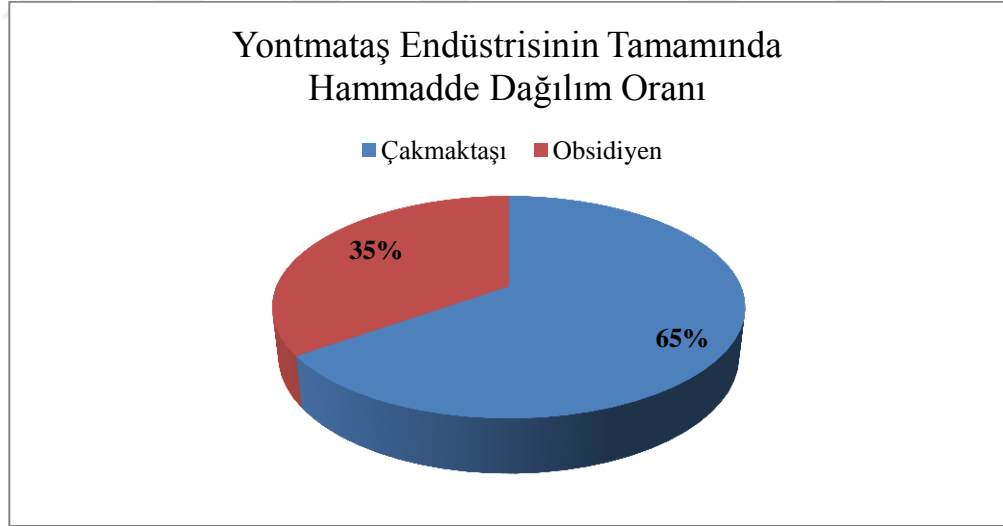
Grafik 4.1

Yontmataş buluntuların hammadde dağılımına baktığımızda 88'i obsidiyenden, 159'u ise çakmaktaşıdan üretilmiştir. Aletler, çekirdekler ve teknolojik parçaların adedi 186'dır. Söz konusu bu yontmataş elemanlarının 130'u çakmaktaşı, 56'sı ise obsidiyen kullanılarak yapılmıştır.

Grafik 4.2

Düzeltilmiş olup alet olarak kategorize edilmeyenlerin sayısı ise 31'i çakmaktaşı, 30'u ise obsidiyen olmak üzere 61'dir. Yontmataş endüstrisinin tamamında hammadde oranı çakmaktaşı lehine baskındır.

Grafik 4.3

Çakmaktaşının daha çok kullanılmış olmasının en büyük sebebi bölgeden kolayca temin edilebiliyor olmasıdır. Öyle ki obsidiyen kaynakları Boncuklu Tarla yerleşimi yakınlarında bulunmamaktadır. Büyük oranda bölge dışından temin edilen bu

hammadenin daha seçici yongalama işlerinde kullanılmış olma ihtimali yüksektir. Bu sebeple yerleşimde obsidiyenden yapılmış yontmataşların varlığı, çakmaktaşa oranla daha azdır.

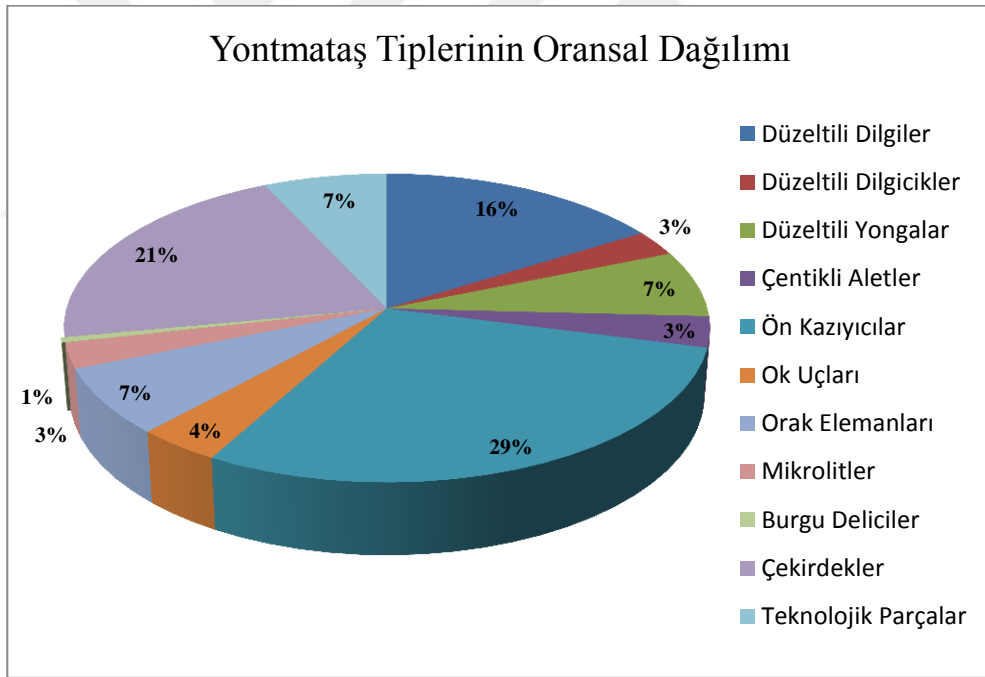
Yontmataş Endüstrisi	Adet	Hammadde	
		Ç.taşı	Obs.
Aletler	134	94	40
Çekirdekler	39	29	10
Teknolojik Parçalar	13	7	6
Düzeltilsiz Dilgiler	20	12	8
Düzeltilsiz Dilgicikler	33	12	21
Düzeltilsiz Yongalar	8	5	3
TOPLAM	247	159	88

Tablo 4.1

Güneydoğu Alanın'dan ortaya çıkarılan yontmataş endüstrisi içerisinde, tamamen yongalamayla ilişkili olan atık parçaların toplam sayısı 1288'dir. Söz konusu bu atık parçaların 766'sı çakmaktaşı, 522'si ise obsidiyen parçalardır. Bu parçalar söz konusu alanda gerçekleştirilen üretim sürecinin yoğunluğu hakkında ipucu verse de bu parçalardan yola çıkarak net çıkarımlar yapmak kapsamlı ve daha detaylı bir çalışmanın konusudur.

5. TİPOLOJİ

Tipolojik dağılıma baktığımızda, söz konusu endüstri içerisinde düzeltili dilgi ve dilgicikler, düzeltili yongalar, çentikli aletler, ön kazıyıcılar, ok uçları, orak elemanları, çekirdekler, mikrolitler ve teknolojik parçalar bulunmaktadır. Bu doğrultuda Güneydoğu Alanı yontmataş endüstrisi üzerinde yapılan tekno-tipolojik analizler sonucunda, 30 adet düzeltili dilgi, 5 adet düzeltili dilgicik, 13 adet düzeltili yonga, 6 adet çentikli alet, 54 adet ön kazıyıcı, 7 adet ok ucu, 13 adet orak elemanı, 5 adet mikrolit, 1 adet burgu delici, 39 adet çekirdek ve 13 adet teknolojik parça sınıflandırılmıştır.

Grafik 5.1

Yontmataş Tipleri	Adet	Hammadde	
		Ç.taşı	Obs.
Düzeltili Dilgiler	30	13	17
Düzeltili Dilgicikler	5	-	5
Düzeltili Yongalar	13	5	8
Çentikli Aletler	6	3	3
Ön Kazıyıcılar	54	50	4
Ok Uçları	7	6	1
Orak Elemanları	13	13	-
Mikrolitler	5	3	2
Burgu Deliciler	1	1	-
Çekirdekler	39	29	10
Teknolojik Parçalar	13	7	6
TOPLAM	186	130	56

Tablo 5.1

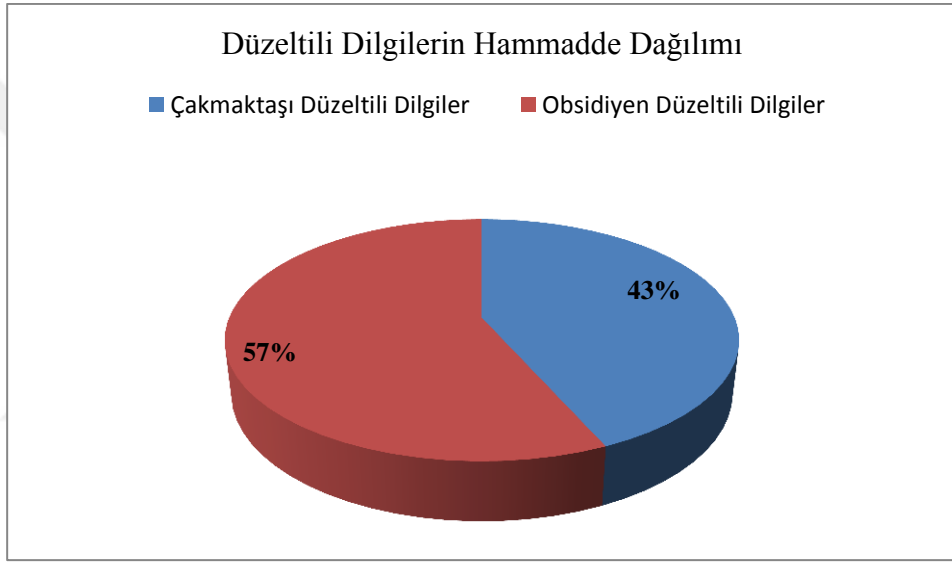
5.1. Düzeltili Dilgiler

Düzeltili dilgilerin sayısı 30 olarak tespit edilmiştir. Söz konusu bu dilgilerin 13'ü çakmaktaşı, 17'si obsidiyenden üretilmiştir. Obsidyenlerin tamamının bir veya iki kenarında çok ince düzeltiler bulunmaktadır. Bir kenarı düzeltili olanların sayısı 10'dur. İki kenarı düzeltili obsidiyen dilgilerin sayısı ise 7'dir. Almaşık düzeltiye sahip 1 adet obsidiyen dilgi bulunmaktadır. Trapez kesitli bu dilgiler ince profile sahiptir.

Çakmaktaşı dilgiler, obsidiyen dilgilere göre daha farklı özellikler göstermektedir. 13 farklı tipte dilgiyle temsil edilmektedir. Çakmaktaşı dilgilerde profiller daha kalın bir yapıya sahiptir. Düzelti tipleri obsidiyen dilgilerle karşılaştırıldığında daha belirgin olan bu dilgiler kısmi ve devamlı düzeltiye sahip kenarlara sahiptir. Çakmaktaşı dilgiler içerisinde bir kenarı düzeltili dilgilerin sayısı 1'dir. İki kenarı düzeltili 3 adet, almaşık düzeltili çakmaktaşı dilgilerin sayısı da 3 adettir. Çakmaktaşı dilgilerin içerisinde 6 adet parça naviform çekirdekler üzerinden yongalanmış *naviform dilgilerdir (Levha 7.1)*. Söz konusu ürünler daha kalın ve düzensizdir. Diğer dilgiler tek kutuplu çekirdeklerden alınmış dilgilerdir.

Düzeltili Dilgi Tipleri	Adet	Hammadde	
		Ç.taşı	Obs.
Bir Kenarı Düzeltili Dilgiler	10	1	9
İki Kenarı Düzeltili Dilgi	10	3	7
Almaşık Düzeltili Dilgiler	4	3	1
Naviform Dilgiler	6	6	-
TOPLAM	30	13	17

Tablo 5.2

Grafik 5.2

5.2. Düzeltili Dilgicikler

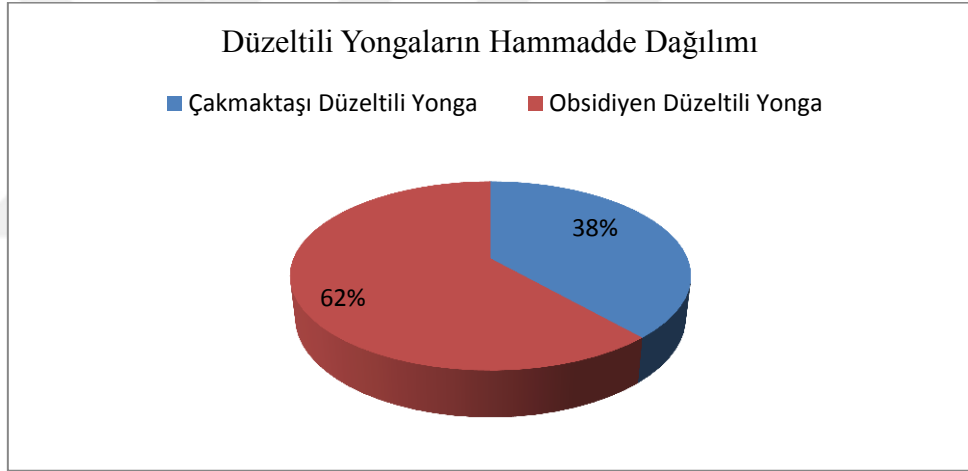
Dilgiciklerin toplam sayısı 35'tir. 26'sı obsidiyenden, 9'u ise çakmaktaşıdan üretilmiştir. Düzeltili dilgicik sayısı 5'tir. Tamamı obsidiyenden üretilmiştir. 5 düzeltili obsidiyen dilgicikten 2'sinin sadece bir kenarı boyunca ince düzelti bulunmaktadır. Diğer 3 parçanın ise her iki kenarında düzelti olup bir kenarı düzeltili diğer kenarları ise dişlemelidir (*Levha 7.2*).

Düzeltili Dilgicik Tipleri	Adet	Hammadde	
		Ç.taşı	Obs.
Bir Kenarı Düzeltili Dilgicik	2	-	2
Dişlemeli Düzeltili Dilgicik	3	-	3
TOPLAM	5	-	5

Tablo 5.3

5.3. Düzeltili Yongalar

Güneydoğu Alanın'da bulunan düzeltili yongaların sayısı 13'tür. Bu düzeltili yongaların 8'i obsidyen, 5'i çakmaktaşıdan üretilmiştir. Söz konusu bu düzeltili parçalar, bir ya da iki kenarından basit düzeltilelerle kullanıma hazırlanmışlardır (*Levha 7.2*).

Grafik 5.3

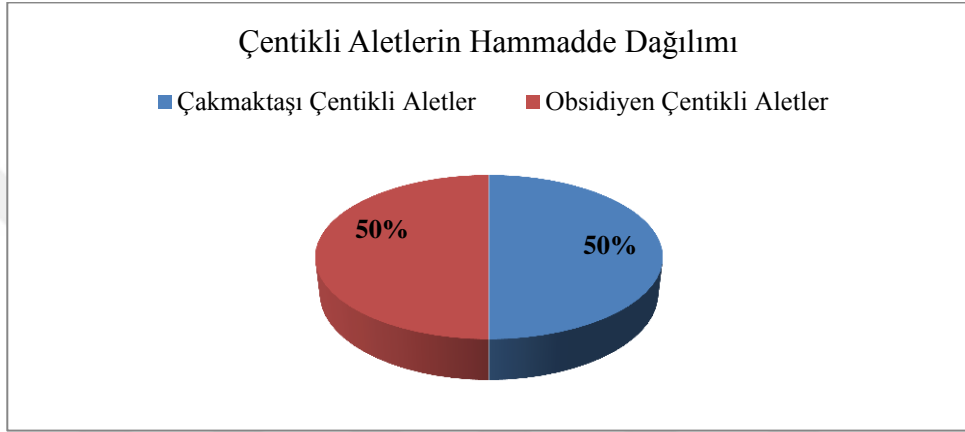
5.4. Çentikli Aletler

Çentikli aletler 6 adet parçayla temsil edilmektedir. 3'ü obsidyen, 3'ü çakmaktaşıdan yapılmıştır. Söz konusu bu aletlerin 5'inde tek kenarda derin ve geniş ağızlı bir çentik açılmıştır. Bu çentikli aletlerin 2'si naviform dilgi taşımalarının üzerine yapılmıştır (*Levha 7.2*).

Bu alet grubu içerisinde 1 adet literatürde “Çayönü aleti” diye bilinen kenarları dişlemeli ve birden fazla çentiği bulunan aletlerle benzerliği dikkat çekicidir (Özdoğan, 1994). Bu sebeple bahsi geçen bu tek parça, “Çayönü aleti” olarak tip listesine eklenmiştir (*Levha 7.2*).

Çentikli Alet Tipleri	Adet	Hammadde		Taşımalık	
		Ç.taşı	Obs.	Yonga	Dilgi
Çentikli Dilgi	5	3	2	-	5
Çayönü Aleti	1	-	1	-	1
TOPLAM	6	3	3		6

Tablo 5.4

Grafik 5.4

5.5. Ön Kazıyıcılar

Kazıyıcılar, yonga veya dilgi taşımalarının kenarlarının düzeltiyle şekillendirilerek kazıma ve sıyırma işleri için kullanılan aletlerdir. Adından da anlaşılacağı üzere, ahşap, deri, kemik gibi materyallerin kazınarak temizlenmesi ya da şekil verilmesi işleri genellikle bu aletlerle yapılmıştır. Kullanım amacı, taşımaların niteliği ve hammadde tercihi kazıyıcıların türlerinde belirleyici olabilir.

Güneydoğu Alanı yontmataş alet grubu içerisinde baskın olan tip ön kazıyıcıdır. Ön kazıyıcıların sayısı 54'tür. Bunların 50'si çakmaktaşıdan, 4'ü ise obsidyenden üretilmiştir. Ele geçen 21 adet ön kazıyıcı yonga taşımalık üzerine yapılırken, 33 adet ön kazıyıcı ise dilgi üzerine yapılmıştır.

Yonga ve dilgiden yapılmış ön kazıyıcıların tamamında kazıyıcı olarak kullanılan kısımlar alınlı forma sahiptir. Taşımaların türü ve kalınlığına paralel olarak geniş ya da dar alınlı olabilir. Geniş alınlı, olanlar daha çok omurgalı ya da sırtlı

taşımalarında görülürler. Bu yüzden yongalar üzerindeki alın kısmı dilgilere göre daha geniş ve dik olabilmektedir.

Yonga taşımaları üzerine yapılan ön kazıyıcılar içinde 6 adet geniş alınlı ön kazıyıcı tespit edilmiştir. Tamamı, kalın profilli, “omurgalı ön kazıyıcılar”dır (*Levha 7.3*). Bu ön kazıyıcıların 1’i obsidiyenden yapılırken, diğer 5’i ise çakmaktaşıdan üretilmiştir. Bunların dışında yonga üzerine yapılmış 15 adet ön kazıyıcı ise daha ince profilli, alın kısımları daha dar formludur. Söz konusu bu ön kazıyıcıların tamamı çakmaktaşıdan üretilmiştir.

Dilgi üzerine yapılan ön kazıyıcılarda ise alın kısmı dar ve kısmen yassı formludur. Dilgi üzerine yapılan ön kazıyıcıların 12 tanesi saplı ön kazıyıcı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu saplı ön kazıyıcılarda hammadde olarak çakmaktaşı kullanılmıştır (*Levha 7.3*).

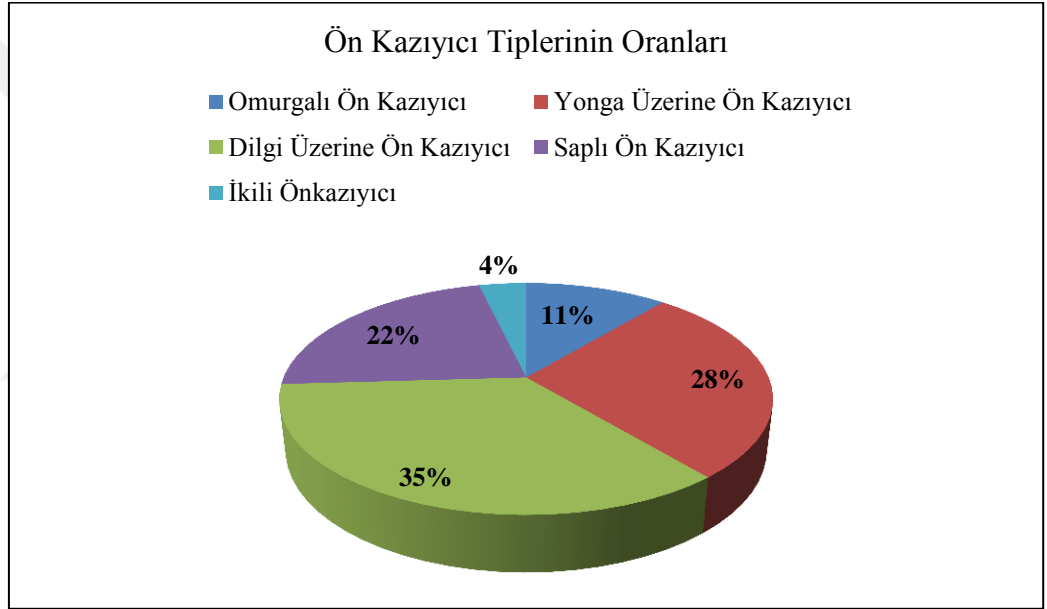
Ön kazıyıcı tipleri içerisinde 2 adet, ikili ön kazıyıcı bulunmaktadır (*Levha 7.4*). Bu ikili aletler çakmaktaşıdan dilgi taşımaları üzerine yapılmış ön kazıyıcılardır. Üzerlerine yapıldıkları dilgib taşımalarının her iki uç kısmı da kazıyıcı alını olarak şekillendirilmiş aletlerdir.

Dilgi taşımaları üzerine yapılmış, ancak saplı olmayan 19 adet “dilgi üzerine ön kazıyıcı” bulunmaktadır. Bunlar yalnızca kazıyıcı kısımları düzeltili, kenarlarında herhangi bir düzelti olmayan aletlerdir. Söz konusu bu aletlerin 16’sı çakmaktaşı, 3’ü obsidiyenden üretilmiştir.

Özellikle dilgi üzerine yapılan kazıyıcılarda, kazıyıcı olarak rötuşlanan kısım parçaların proksimal kısımlarıdır. Topuk kısmının budanması sonucunda, açısız olarak daha dik bir kazıyıcı kenar elde edilmiştir. Dilgi taşımalarının tamamında bu durum söz konusuysen(33 adet), yongalar için bu durum geçerli değildir. Yonga üzerine yapılan alınlı ön kazıyıcıların 12’si yongaların distal kısımlarına, yani topuğun karşı kısmına yapılmış aletlerdir. Bunların çoğunluğu yukarıda da bahsettiğimiz gibi kalın omurgalı parçalardır. Alın kısımları geniş ve diktir. Yonga üzerine yapılan alınlı ön kazıyıcılardan yalnızca 3 tanesi proksimal kısma yapılmıştır (*Levha 7.3*).

Ön Kazıyıcı Tipleri	Adet	Hammadde		Taşımalık	
		Ç.taşı	Obs.	Yonga	Dilgi
Omurgalı Ön Kazıyıcı	6	5	1	6	-
Yonga Üzerine Ön Kazıyıcı	15	15	-	15	-
Dilgi Üzerine Ön Kazıyıcı	19	16	3	-	19
Saplı Ön Kazıyıcı	12	12	-	-	12
İkili Önkazıyıcı	2	2	-	-	2

Tablo 5.5

Grafik 5.5

5.6. Ok Uçları

Yontmataşlar buluntu grubunun içerisinde bulunan 7 adet ok ucunun 5'inin distal kısmı, 2'sinin ise proksimal kısmı kırıktır. Obsidyenden yapılmış bir adet ok ucunun yalnızca sap kısmı bulunmaktadır. Diğer ok uçları çakmaktaşıdan yapılmıştır. Sap kısmı bir yüzden düzeltili olan 2 adet ok ucu bulunmaktadır. İki yüzden düzeltili olan 3 parça ise kaplayan düzeltiyle şekillendirilmişlerdir (*Levha 7.4*).

Uç kısımlara ait parçaların, sap kısımları kırık olduğu için, bu bölümlerine dair herhangi bir veri yoktur. Yine de kenarlarında bulunan hafif düzeltilerle sivri bir form elde edilmiştir.

Ok uçlarından obsidyen olan ok ucu (*Levha 7.4: 35*), küçük boyutlu ve sap kısmından ibarettir. Dış yüzden düzeltilerle bir sap yapılmıştır. Uç kısmı kırık olduğu için net bir şey söylenemese de üçgen formlu olduğunu düşünmekteyiz. Diğer ok uçları saplı ok uçlarıdır. Bunlar naviform çekirdeklerden çıkarılan dilgiler üzerine yapılmış ok uçlarıdır. Her iki ok ucu tipi için mevcut parçalardan net bir çıkarım yapmak söz konusu değildir.

5.7. Orak Elemanları

Kemik veya ahşap bir sap üzerinde kullanılmak üzere üretilen dilgi ve dilgicikten üretilmiş aletlerdir. Bitümen veya başka bir doğal yapıştırıcı ile sabitlenerek kuru veya yaş bitkilerin kesilmesi amacıyla üretilmişlerdir. Güneydoğu Alanı'nda bulunan orak elemanlarının tamamı çakmaktaşı üretilmiştir. 13 adet çakmaktaşı orak elemanının 10'u dilgi üzerine, 3'ü ise dilgicik üzerine yapılmıştır. Yalnızca bir kenarlarında silika parlaklığı tespit edilmiştir (*Levha 7.4*). 5 parçada düzelti olmamasına karşın, kullanım izleri ve silikalar belirgindir. Diğer 7 parçanın 3'ünde bir kenarında düzelti bulunmaktadır. Silika parlaklığı düzeltili kısımlarında tespit edilmiştir (*Levha 7.4*). İki kenarı düzeltili diğer 4 orakta ise silika yalnızca bir kenarda yer almaktadır. 1 adet hafif dişlemeli düzeltiye sahip orak hariç diğer tüm parçalar basit çıkarımlarla düzeltilenmiştir.

5.8. Mikrolitler

Mikrolit teknolojisine baktığımızda, alanda bulunan aletlerin tamamının dilgicik taşmalıkların üzerine yapıldığı görülmektedir. Güneydoğu Alanı'nda ki yontmataşlar içerisinde toplamda 5 adet mikrolit alet ele geçmiştir.

Söz konusu mikrolitlerin içerisinde iki farklı tip tespit edilmiştir. Bunlardan ilki, Boncuklu Tarla'da sıkça karşımıza çıkan "eğik budanmış sırtlı dilgicik" olarak bilinen mikrolitlerdir(Kartal, vd. 2014). Yontmataşlar içerisinde bu mikrolit tipinden 1 adet bulunmuştur (*Levha 7.4*). Obsidyen bir dilgicik çekirdeğinden yumuşak taş vurgaç aracılığıyla çıkarılmış olan dilgiciğin üzerine, topuk kısmının belli bir noktaya kadar

enine dar bir açıyla budanmasıyla yapılmıştır. Bir kenarı kavisli ve diğer kenarı ise sırtlı bir formdadır.

Diğer tip ise yine dilgicik taşımak üzere yapılmış, bir kenarı düzeltili mikrolitlerdir (*Levha 7.4*). 4 adet ile temsil edilen bu mikrolitlerin ikisi sağlamdır. Bu iki sağlam parçanın topuk ve vurma yumrularından baskı tekniği ile yongalandıklarını anlayabiliyoruz. Topukları çizgi topuk ve vurma yumruları belli belirsizdir. Diğer iki parçayla beraber düz bir profile sahiptir. İkisi üçgen, diğer ikisi trapez kesitli parçalardır.

Mikrolit Tipleri	Adet	Hammadde	
		Ç.taşı.	Obs.
Eğik Budanmış Sırtlı Dilgicik	1	-	1
Bir Kenarı Düzeltili Dilgicik	4	3	1

Tablo 5.6

5.9. Burgu Deliciler

Güneydoğu alanından çıkan yontmataşların içerisinde burgu deliciler temsil eden 1 adet alet bulunmuştur (*Levha 7.5*). Bu alet çakmaktaşı bir yonga üzerine yapılmıştır. Görece geniş bir yonganın, uç kısmının daraltılması ile sivri bir uç elde edilmiştir. Topuk kısmı düz ve geniş, vurma yumrusu ise belirgindir. Dış yüzünde bulunan bir önceki yonganın negatif izi içbükeydir. Bu durum elde kullanmaya ve bir sapa kolay tutturmaya kolaylık sağlayacak oranda ergonomik olduğunu göstermektedir. Bu sebeple bu aletin matkap ucu olarak kullanılmış olabileceğini düşünmekteyiz.

5.10. Çekirdekler

Güneydoğu Alanı yontmataş endüstrisi içerisinde 39 adet dilgicik çekirdeği bulunmaktadır. Bahsi geçen iki adet çekirdek diğerlerine göre daha büyük boyutlu dilgicik çekirdeğidir. Bunların içerisinde 20 tanesi “mermi biçimli” dilgicik çekirdeğidir. İçlerinden bir tanesi mermi biçimli çekirdekler için iyi bir örnek olabilecek durumdadır (*Levha 7.5*). Vurma düzlemi oldukça daralmış ve mermi formunu tam olarak almıştır. Mermi biçimli çekirdeklerin 2’si obsidiyenden, diğer 18 çekirdek ise çakmaktaşıdan üretilmiştir.

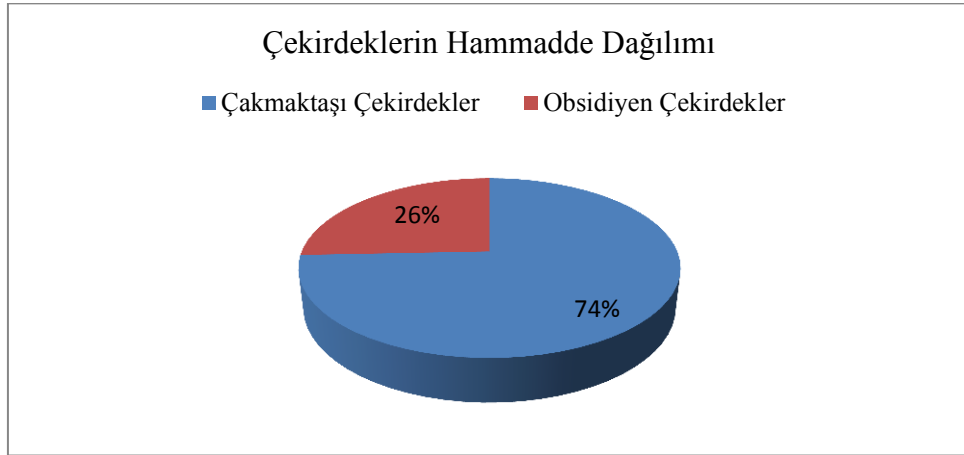
Diğer çekirdek tipi “prizmatik” dilgicik çekirdeğidir (*Levha 7.5*). 16 adet çekirdeğin, 5’i obsidyen, 11’i çakmaktaşıdır. Bu çekirdeklerin tamamında yongalama işlemi çekirdeğin tüm yüzünde yapılmamıştır. Bir bölümlerinden hiç dilgicik alınmamış, yalnızca çekirdeği hazırlarken çıkarılan hazırlık yongalarının negatifleri görülmektedir.

“Piramit” biçimli dilgicik çekirdeklerinden toplam 3 adet bulunmaktadır (*Levha 7.5*). Söz konusu çekirdeklerin tamamı obsidiyenden üretilmiştir. Bu çekirdeklerin ikisi küçük boyutlu, biri ise diğerlerine göre daha büyük boyutludur.

Alandan çıkan çekirdeklerin tamamı tek kutuplu çekirdektir. Dilgicik çekirdeklerinin bu yoğunluğuna karşı, yonga çekirdeği yontmataş buluntuları içerisinde tespit edilememiştir. Yonga taşımaklık üretmek için kullanılan çekirdeklerin olmaması kazıda bulunamamasına ya da çekirdeğin yongalama sonucu tamamen tüketilmesine bağlı olabilir. Öyle ki diğer alet tiplerinde taşımaklık olarak kullanılan yongaların varlığı unutulmamalıdır.

Çekirdek Tipleri	Adet	Hammadde	
		Ç.taşı.	Obs.
Mermi Biçimli Dilgicik Çekirdeği	20	18	2
Prizmatik Dilgicik Çekirdeği	16	11	5
Piramit Biçimli Dilgicik Çekirdeği	3	-	3

Tablo 5.7

Grafik 5.6

5.11. Teknolojik Parçalar

Teknik parça olarak sınıflandırdığımız yongalama ürünleri içerisinde “çekirdek tablaları” ve “tepeli dilgiler” yer almaktadır.

Çekirdek tablaları genellikle dilgi ve dilgicik çekirdeklerinin vurma düzlemlerini yenilemek amacıyla çekirdekten alınan parçalardır. Dilgi negatif izlerini üzerlerinde taşırlar. Bu parçalardan yontmataş endüstiri içerisinde 10 adet bulunmaktadır. 3’ü obsidyenden, 7’si ise çakmaktaşındandır (*Levha 7.5*).

Çekirdeğin yongalama yüzeyini hazırlamak veya yenilemek amacıyla alınan parçalara “tepeli dilgi” denilmektedir. Belirli bir teknolojiyi göstermesi açısından oldukça önemli parçalardır. Bir çekirdeği hazırlarken, çekirdekten çıkarılacak dilgiden önce alınan teknik parçalardır. Çekirdek üzerinde iki yüzden yapılan yongalamalarla elde edilen bir ayırıtın, çekirdeği hazırlarken alınan söz konusu bu dilgilerin üzerine bir sırt oluşturacak şekilde taşınması ile karakterizedir. Bu tür parçalar içbükey bir profile sahip olmakla beraber, nadirde olsa dönümlü bir görünüme sahip olabilmektedir.

Güneydoğu Alanı’nda 3 adet tepeli dilgicik ele geçmiştir. Söz konusu bu tepeli dilgilerin tamamı obsidiyenden üretilmiştir. Tepeli dilgilerin kenarları düzeltili olup, çentikli düzeltiye sahiptir (*Levha 7.5*). Bu durum söz konusu bu teknolojik parçaların aynı zamanda kullanıma yönelik işlevleri olabileceğini göstermektedir.

Teknolojik Parçalar	Adet	Hammadde	
		Ç.taşı.	Obs.
Çekirdek Tablası	10	7	3
Tepeli Dilgiler	3	-	3

Tablo 5.8

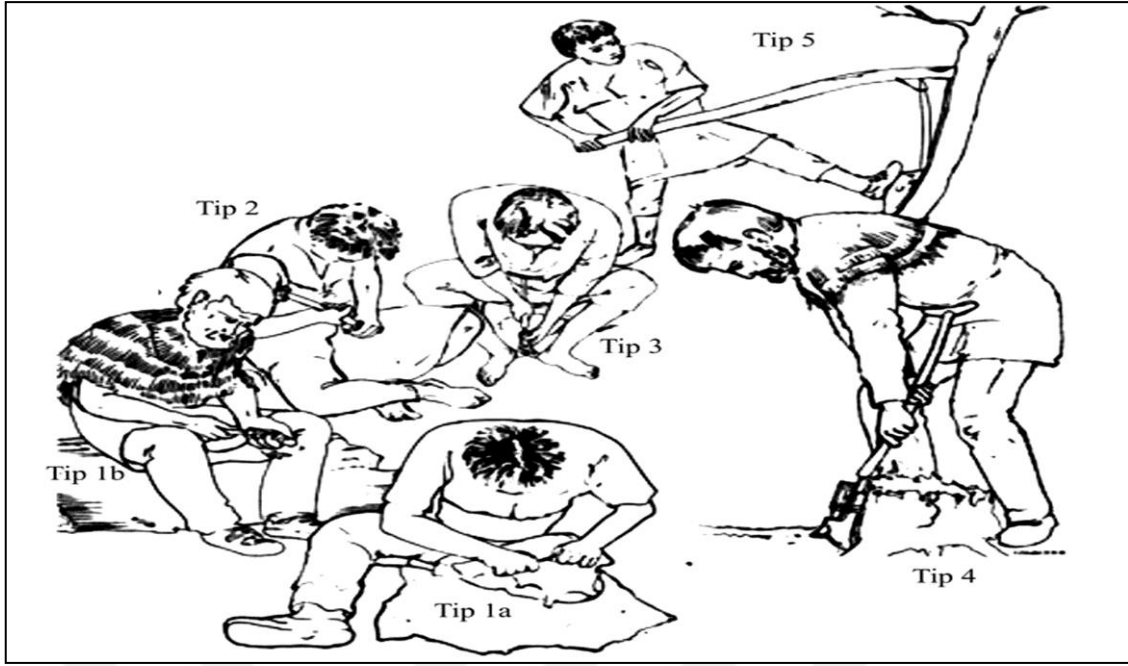

6. TEKNOLOJİK ANALİZ

Güneydoğu alanında bulunan yontmataş aletler ve düzeltisiz parçalar yongalama tekniği açısından önemli bilgiler sunmaktadır. Yongalama tekniği konusunda ipucu veren topuk, vurma düzlemi, kesit, profil vb. kısımlar incelenmiştir. Bu doğrultuda aletler ve diğer yongalama unsurlarından belli başlı veriler elde edilmiştir. Bu bağlamda yumuşak taş vurgaç kullanılarak elde edilen parçaların varlığı yanında, daha baskın olan yongalama tekniği “baskı tekniği” dir.

Yongalama tekniklerini genel anlamda, direkt vurma, dolaylı vurma ve baskı yöntemi olarak sınıflandırmak mümkündür. Uygulanan bu tekniklerle farklı boy ve formlarda yonga, dilgi veya dilgicik üretimi yapılabilmektedir. Her tekniğin çıkan parça üzerinde kendine özgü izleri kalır. Böylelikle parçalar yongalanırken hangi tip çekirdekten, nasıl bir teknik kullanılarak çıkarıldığı ile ilgili bilgi edinilebilir. Baskı tekniğinin diğerlerinden farkı, çekirdekten parçayı kırarak almak yerine çekirdeği planlı bir şekilde parçalarına ayırmaktır(Kodaş, 2021).

Pelegrin’e göre beş ana baskı tekniği vardır(Pelegrin, 2012). Bunlar sırasıyla **Tip 1**, **Tip 2**, **Tip 3**, **Tip 4** ve **Tip 5**’tir. Mod 1 tekniği **Tip 1a** ve **Tip 1b** olarak kendi içinde ikiye ayrılmaktadır(Pelegrin, 2012).

Şekil 6.1: Baskı teknikleri (Pelegrin, 2012).

Baskı tekniklerini genel hatlarıyla şöyle tanımlayabiliriz;

Tip 1: Avuç içine yerleştirilen çekirdeğe, diğer elde bulunan baskı aletiyle (genellikle boynuz) baskı uygulanması sonucu çekirdekten Dilgi veya dilgicik üretimi yapılması işlemine **Tip 1a** tekniği olarak isimlendirilmektedir. Bu teknikle çıkarılan dilgilerin boyutları 5mm genişliğe ve 2-3cm uzunluğa ulaşabilir (Pelegrin, 2012).

Tip 1b tekniği Mod 1a tekniği ile benzerdir. Bu teknikte çekirdeğin yine avuç içinde, ancak oluklu bir aracı alet içerisine yerleştirilmiş ve sabitlenmiş şekilde tutulup aynı şekilde organik bir baskı aleti ile dilgi çıkarılması **Mod 1b** tekniğidir. Böyle bir yongalamada dilgi avuç içi yerine aracı aletin oluğuna düşer. Aracı aletin oluklu olması şart değildir. Önemli olan çekirdeğin avuç içinde ki aracı unsura sabitlenmiş olmasıdır. Bu teknikle çıkarılan dilgilerin ortalama genişliği 8 mm ve uzunluğu 3-5 santimetre olabilmektedir (Pelegrin, 2012).

Tip 2: Bu teknikte çekirdek yine bir aracı alet içinde sabitlenerek ve avuç içinde tutulur. Fark olarak baskı çubuğu koltuk altından destek alınacak şekilde uzun bir sapa sahiptir. Yongalama koltuk altından alınmış uygulanan baskı kuvvetinin çekirdeğe uygulanmasıyla yapılır. Çıkan dilgiler 10mm genişliğe ve 3-6cm uzunluğa ulaşabilir (Pelegrin, 2012).

Tip 3: Bu teknik, çekirdeğin sabitlendiği oluklu aracı aletin, ayaklar arasında tutularak, karın bölgesine yerleştirilen baskı çubuğuyla çömelerek çekirdekten yongalama yapılmasıyla gerçekleşir. Burada ki ana fark çekirdek avuç içinde sabitlenmez. Amaç daha dengeli bir yongalama ile daha geniş ve daha uzun dilgiler çıkarmaktır. Böylece bu teknikle 10mm genişlikte ve 8-10cm uzunlukta dilgiler alınabilir(Pelegrin, 2012)

Tip 4: Bu baskı tekniğinde, bir önceki teknikte kullanılan baskı çubuğunun daha uzun boyutlu olanı kullanılır. Bu sebeple üretici ayakta ve baskı çubuğunu karın bölgesine sabitlemiş şekilde konum alır. Çekirdek ise yine oluklu bir platform içinde ve yere sabitlenmiş şekildedir. Güç karın bölgesi ve kollar vasıtasıyla çekirdeğe aktarılır. Daha geniş ve uzun dilgilerin çıkarılabildiği bu teknikte, uzunlukları 20mm ve genişlikleri ise 17-20 cm'yi bulan dilgiler alınabilir(Pelegrin 2012).

Tip 5: Bu teknikte levye görevi gören uzun baskılama çubukları kullanılır. Daha mekanik bir yongalama sistemi üzerinden uygulanan bu teknik için baskı ucu levye üzerine sabitlenirken, levye ise daha kütleli bir platform ya da ağaçtan güç alır. Çekirdeğin sabit tutulduğu bir noktada, levye ile daha büyük bir güç, baskı ucu aracılığıyla çekirdeğe ulaştırılır. Böylece çok daha büyük dilgiler elde edilmektedir. Öyle ki bu teknikle çıkan dilgiler 30-40mm genişliğe ve 40cm uzunluğa ulaşabilir(Pelegrin, 2012).

Buna göre özellikle dilgi ve dilgiciklerin üretiminde çoğunlukla baskı yöntemi kullanılmıştır. Hafif içbükey, çoğunlukla düz profile sahip dilgiler çoğunluktadır. Vurma yumruları belli belirsizdir. Bu durum dilgiciklerde daha iyi gözlemlenebilmektedir. Alanda ele geçen mikrolitlerden biri hariç diğerleri baskı ile alınmış dilgiciklerden üretilmiştir(*Levha 7.4: İkili Ön Kazıyıcı(31-32), Ok Uçları(33-34-35-36-37-38)*), Diğer mikrolit ise içbükey bir profil vermekte ve vurma halkaları net bir şekilde dalgalı form göstermektedir. Bu sebeple bu dilgiciğin yumuşak taş vurgaç ile yongalandığını düşünmekteyiz(*Levha 7.4: 42*).

Dilgi üretiminde ise düzeltili olsun ya da olmasın, 10mm'den daha geniş dilgilerin varlığı da *Tip 3* ve *Tip 4* yongalama tekniğine işaret etmektedir. Bu teknikle alınan dilgilerin obsidyenden yapılanları ince profillidir. Çakmaktaşıdan üretilenler ise kalın profilli ve nispeten genişlikleri daha fazladır. Bu tarz çakmaktaşı dilgiler çoğunluğu ön kazıyıcıya dönüştürülmüş aletlerdir. Alanda çok sayıda bulunan

Prizmatik, mermi ve piramit biçimli çekirdek tipleri, bahsi geçen baskı yöntemleriyle yapılmış aletlerin varlığı ile doğru orantılıdır. Ayrıca her ne kadar az olsa da yumuşak taş vurgaç kullanılan çekirdeklerin varlığından da söz edebiliriz.

7. GÜNEYDOĞU ALANI PPNA DÖNEM YONTMATAŞ ALET TİP LİSTESİ

A. Düzetili dilgiler

- 1) Bir Kenarı Düzetili Dilgiler (Levha 7.1/ 1-2)
- 2) İki Kenarı Düzetili Dilgi (Levha 7.1/ 3-4)
- 3) Almaşık Düzetili Dilgiler (Levha 7.1/ 5-6)
- 4) Naviform Dilgiler (Levha 7.1/ 7-8-9)

B. Düzetili Dilgicikler

- 1) Bir Kenarı Düzetili Dilgicik (Levha 7.2/ 10-11-12-13)
- 2) Dişlemeli Düzetili Dilgicik (Levha 7.2/ 14)

C. Düzetili yongalar (Levha 7.2/ 15-16-17)

D. Çentikli Aletlerler

- 1) Çentikli Dilgi (Levha 7.2/ 18-19)
- 2) Çayönü Aleti (Levha 7.2/ 20)

E. Ön kazıyıcılar

- 1) Omurgalı Ön Kazıyıcı (Levha 7.3/ 21-22)
- 2) Yonga Üzerine Ön Kazıyıcı (Levha 7.3/ 23-24)
- 3) Dilgi Üzerine Ön Kazıyıcı (Levha 7.3/ 25-26-27)
- 4) Saplı Ön Kazıyıcı (Levha 7.3/ 28-29-30)
- 5) İkili Önkazıyıcı (Levha 7.4/ 31-32)

F. Ok Uçları (Levha 7.4/ 33-34-35-36-37-38)

G. Orak Elemanları (Levha 7.4/ 39-40-41)

H. Mikrolitler

- 1) Eğik Budanmış Sırtlı Dilgicik (*Levha 7.4/ 42*)
- 2) Bir Kenarı Düzeltili Dilgicik (*Levha 7.4/ 43-44-45*)

İ. Burgu Deliciler (*Levha 7.5/ 46*)

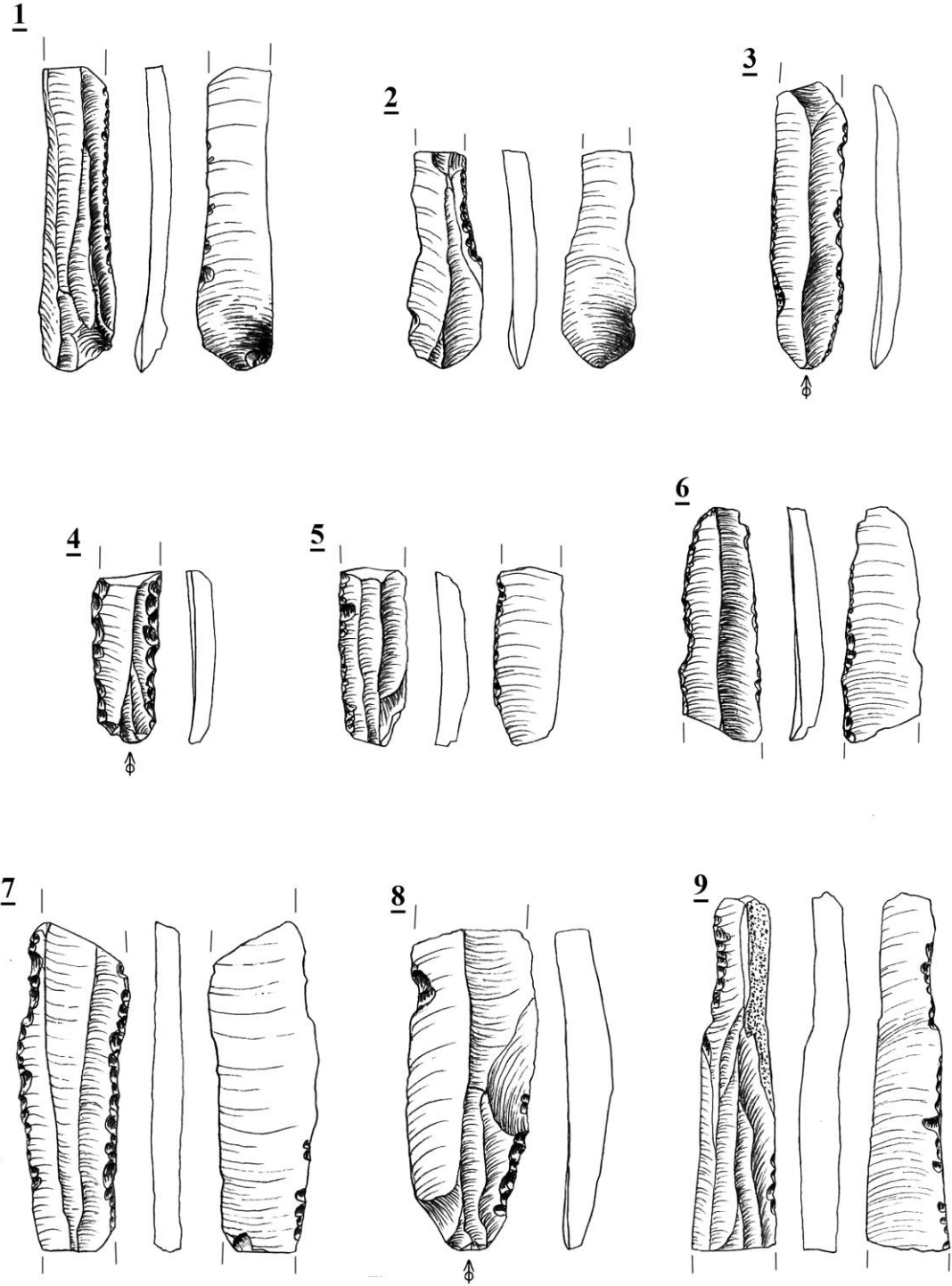
J. Çekirdekler

- 1) Mermi Biçimli Dilgicik Çekirdeği (*Levha 7.5/ 47-48*)
- 2) Prizmatik Dilgicik Çekirdeği (*Levha 7.5/ 49-50*)
- 3) Piramit Biçimli Dilgicik Çekirdeği (*Levha 7.5/ 51*)

K. Teknolojik Parçalar

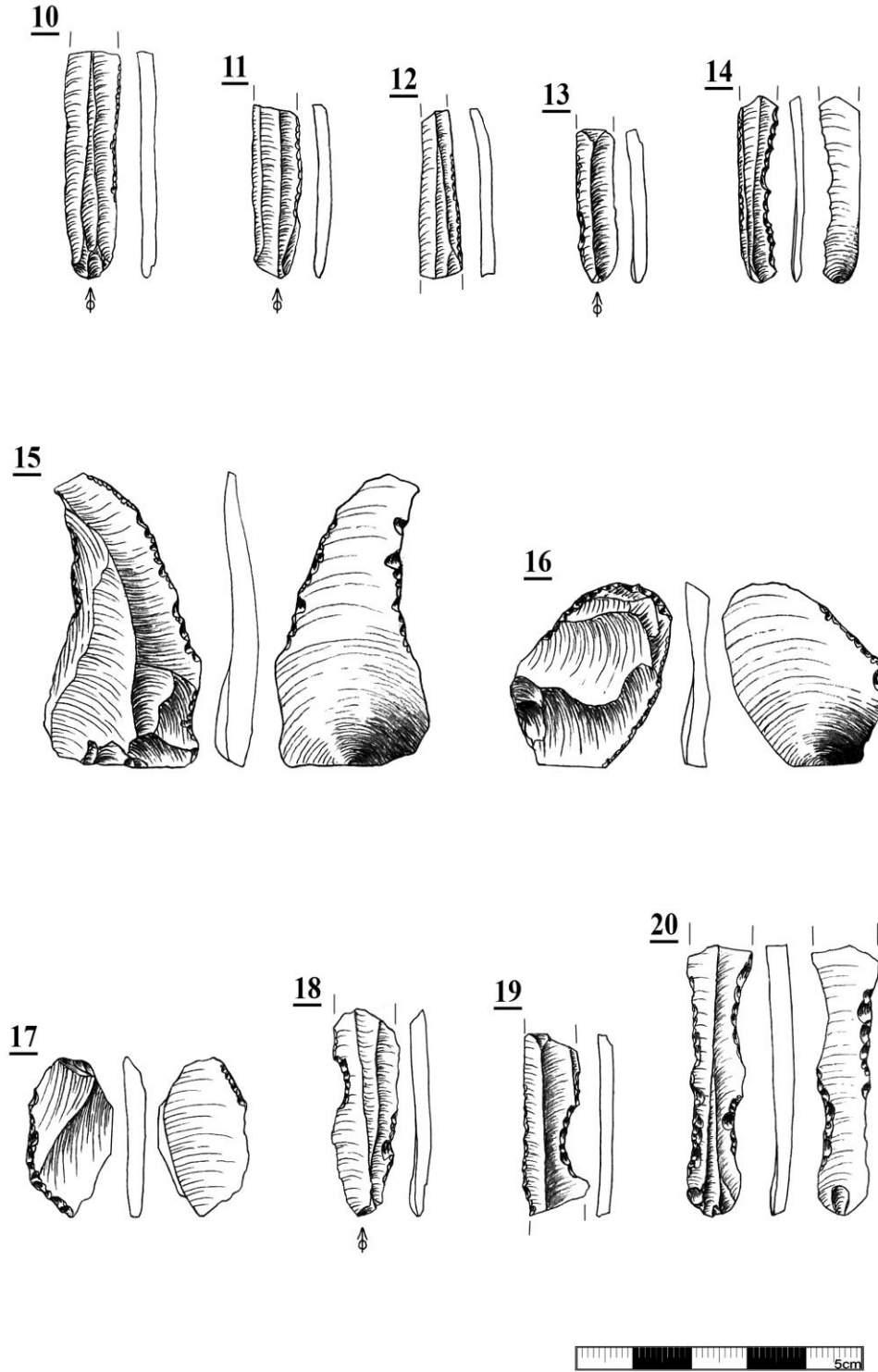
- 1) Çekirdek Tablası (*Levha 7.5/ 52-53*)
- 2) Tepeli Dilgiler (*Levha 7.5/ 54*)

LEV. 1

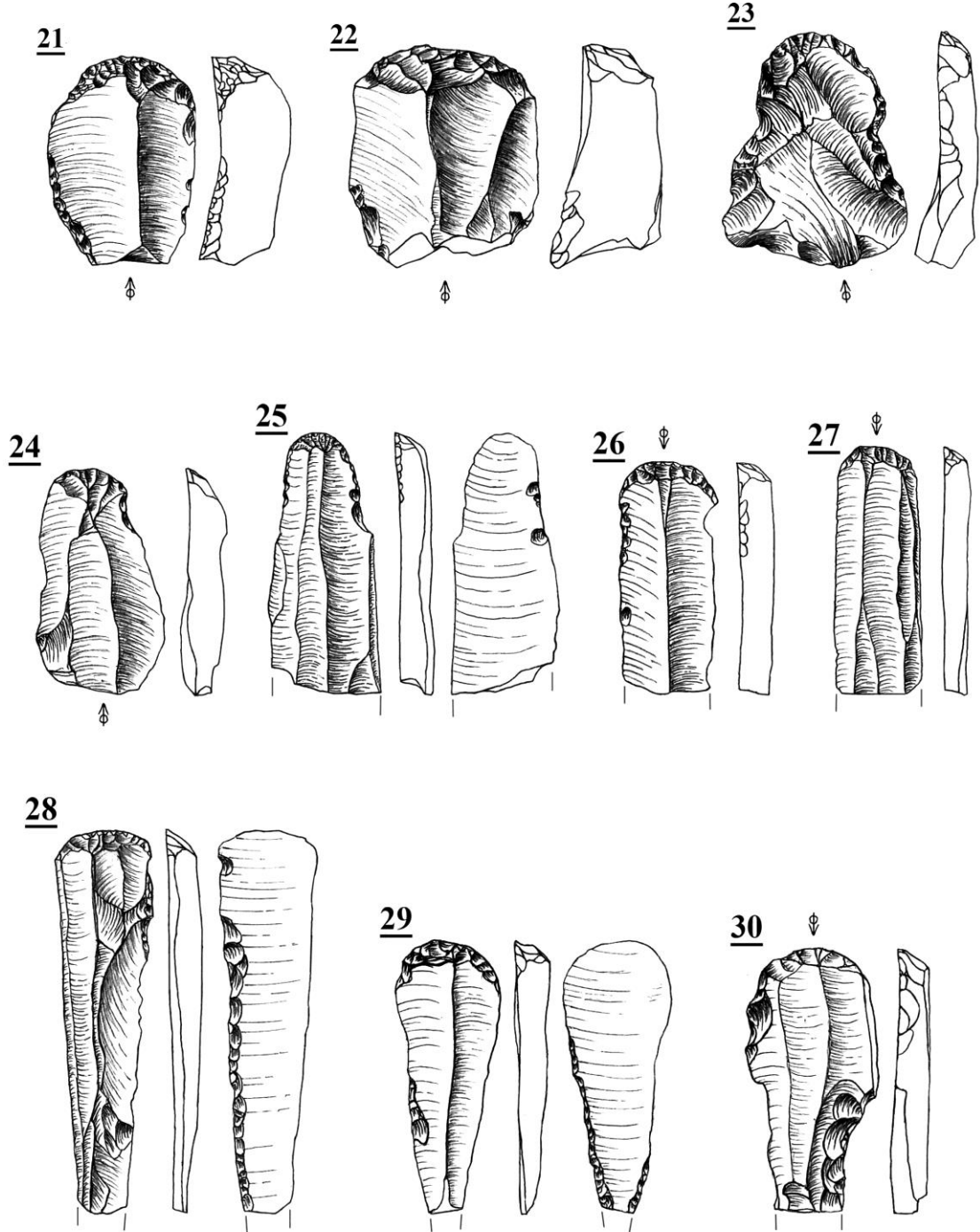
Levha 7.1: Bir Kenarı Düzeltili Dilgi(1-2), İki Kenarı Düzeltili Dilgi(3-4), Almaşık Düzeltili Dilgi(5-6), Naviform Dilgi(7-8-9).

LEV. 2

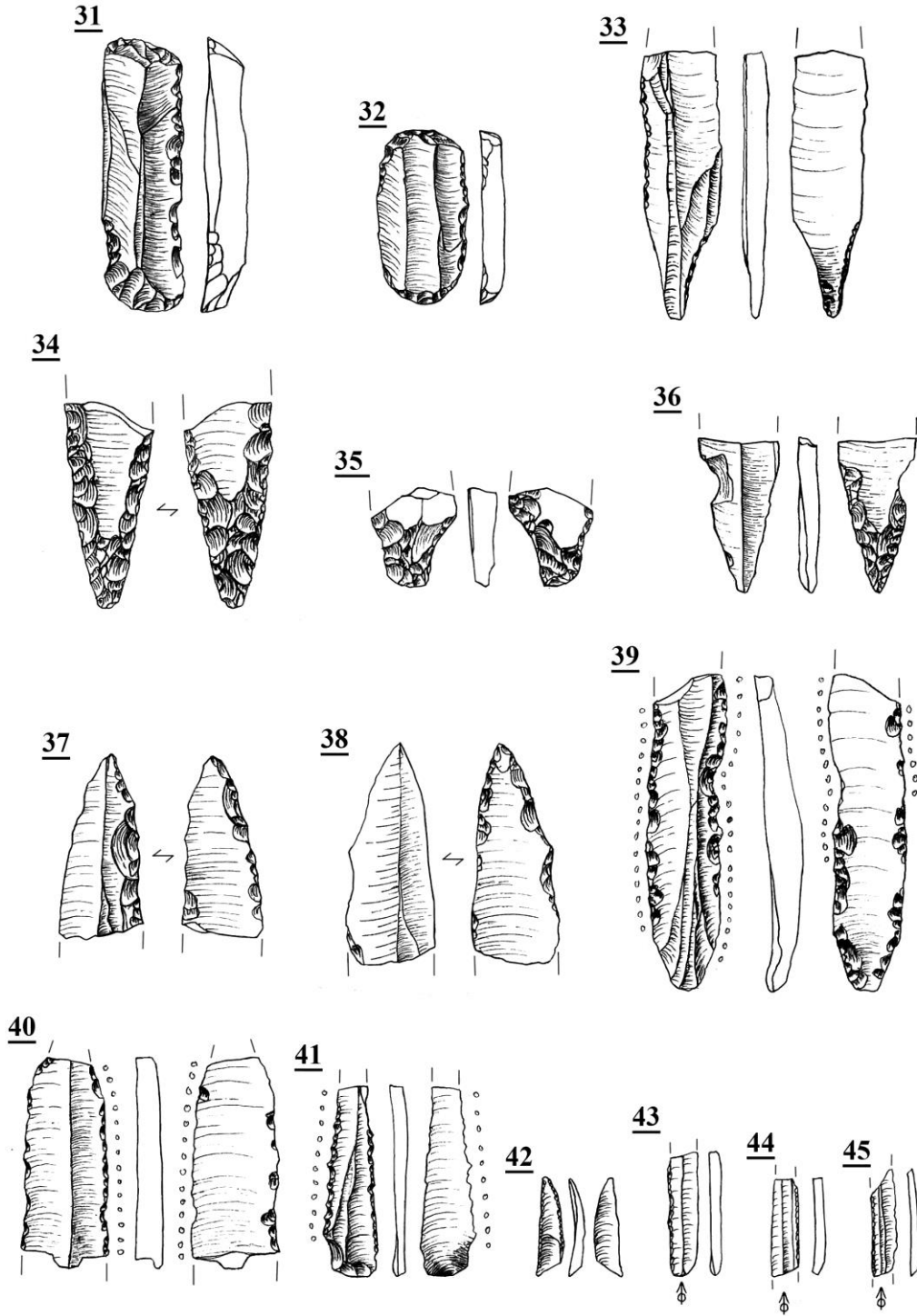

Levha 7.2: Bir Kenarı Düzelttili Dilgicik(10-11-12-13), Dişlemeli Dilgicik(14), Düzelttili Yonga(15-16-17), Çentikli Dilgi(18-19), Çayönü Aleti(20).

LEV. 3

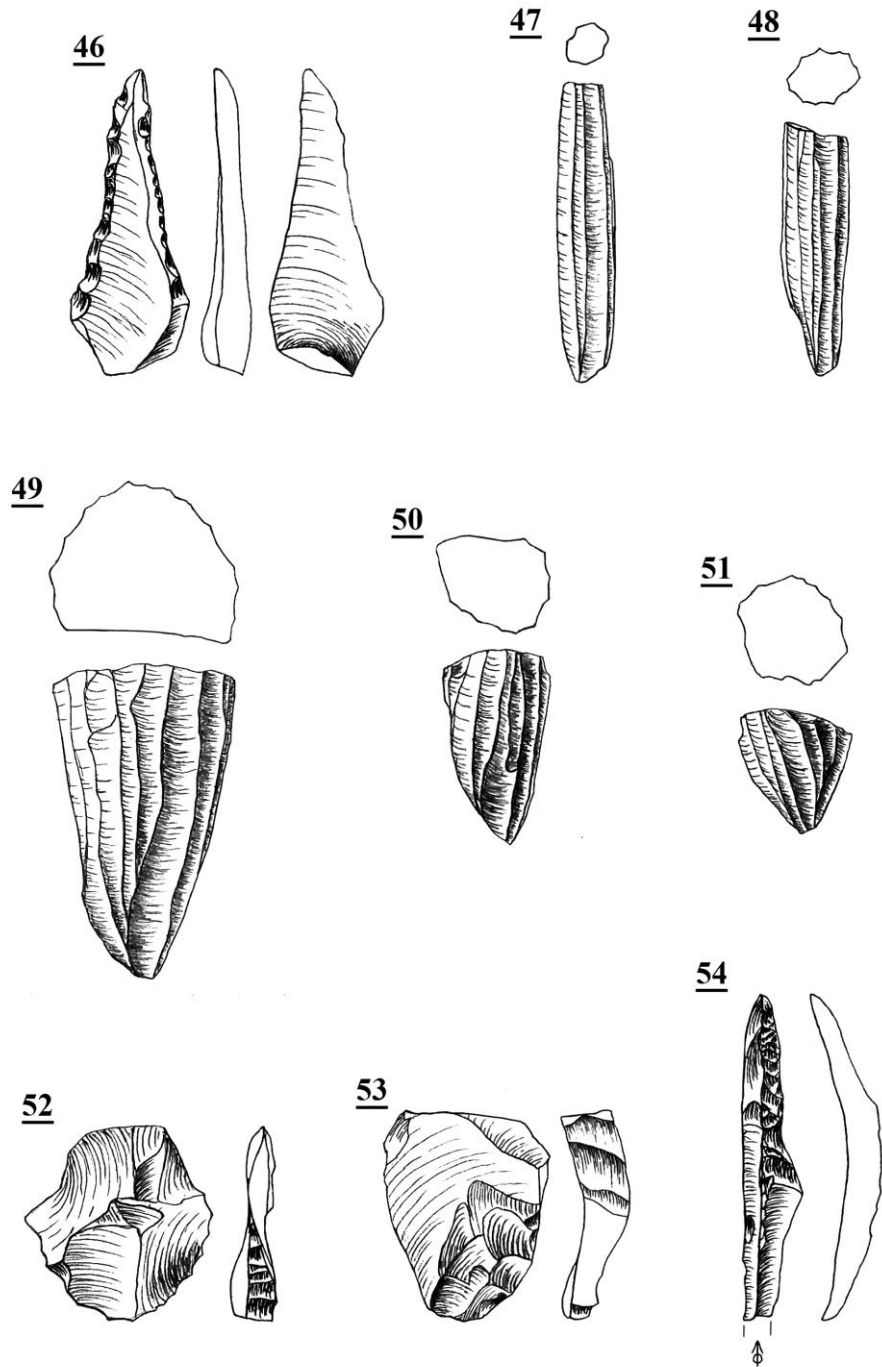

Levha 7.3: Omurgalı Ön Kazıyıcı(21-22), Yonga Üzerine Ön Kazıyıcı(23-24), Dilgi Üzerine Ön Kazıyıcı(25-26-27), Saplı Ön Kazıyıcı(28-29-30).

Levha 7.4: İkili Ön Kazıyıcı(31-32), Ok Uçları(33-34-35-36-37-38), Orak Elemanları(39-40-41), Eğik Budanmış Sırtlı Dilgicik(42), Bir Kenarı Düzelteli Dilgicik(43-44-45).

LEV. 5

Levha 7.5: Burgu Delici(46), Mermi Biçimli Çekirdek(47-48), Prizmatik Çekirdek(49-50), Piramit Biçimli Çekirdek(51), Çekirdek Tablası(52-53), Tepeli Dilgi(54).

SONUÇ

Yerleşimin tamamında görülen PPNA Dönem'e ait tabakaların kendi içinde bir devamlılığı bulunmaktadır. Ortaya çıkarılan binaların tamamının çukur barınak olması ve belli bir süreden sonra bilinçli doldurulmaları, yüzeye yakın olan seviyeleri saymazsak kısmen sağlam kalmış olduklarını göstermektedir. Mimari ile ilgili evrelerin daha net bir çerçevede değerlendirilmesi maalesef bu durumun, yontmataş endüstrisi içinde geçerli olduğunu göstermez. Binaların içlerinin ne zaman doldurulduğu ve yüzey toprağının tarımsal faaliyetler sebebiyle homojen olmaması söz konusu yontmataş endüstrisinden net bir veri elde edilememesine sebep olmuştur. Öyle ki; buluntuların, binaların dışında kalan yüzey toprağından ve tamamen bina içlerindeki dolgulardan ortaya çıkarılması, tek tabakalı Güneydoğu Alanı'nın değerlendirilmesinde bazı belirsizlikleri beraberinde getirmektedir. Tutarlı bir yontmataş geleneğinin varlığından söz etmek mümkün olsa da, bu verileri Boncuklu Tarla ile çağdaş yerleşimlerle karşılaştırırken birtakım tarihlendirme sorununu göz önünde bulundurmak gerekir. Yerleşimde bulunan yontmataş aletler tekno-tipolojik farklılıklar gösterse de ana tiplerin ve alt tiplerin Yukarı Dicle Havzası ve daha güneyde ki yerleşimlerle büyük ölçüde benzer özellikler taşıdığını söyleyebiliriz. Bu karşılaştırmayı yaparken bahsedilen sorunsalın göz önünde bulundurulduğunu belirtmek gerekir.

Tüm bu sorunlara rağmen Güneydoğu Alanı yontmataş buluntular üzerinden bir tip listesi oluşturulabilmiştir. Buna göre, tüm endüstri içerisinde baskın olan alet tipi ön kazıyıcılara aittir. Bu aletlerde taşımalık olarak dilginin daha çok tercih edildiğini söyleyebiliriz. Buna rağmen yonga üzerine yapılan çok sayıda ön kazıyıcı da bulunmaktadır.

“Üçgen budanmış sırtlı dilgicikler”, yerleşimin merkez alanında daha önce yapılan incelemelerde sayıca fazla olduğu tespit edilmesine rağmen (Kartal vd., 2014), bu çalışmaya konu olan alet grubu içerisinde tek bir parça saptanabilmiştir. *“Bir kenarı düzeltili dilgicikler”* olarak kategorize edilen mikrolitler de sayıca azdır. Bu tarz mikrolitler epi-Paleolitik gelenekli olmakla birlikte PPNA içerisinde de kullanılmış micro teknoloji öğeleridir. Bu aletlerin benzer örnekleri Körtik Tepe (Kartal, 2011), Hasankeyf Höyük (Maeda, 2018) ve Çemka Höyük (Kodaş vd., 2020) gibi farklı

yerleşimlerden de bilinmektedir. Sayıları istatistiki veri vermesi dışında net bir çıkarım yapmamızın doğru olmayacağı kadar azdır. Buna rağmen mevcut mikrodilgi çekirdeklerinin varlığı ise mikrolit aletlerin üretiminde ana taşımalık olan mikrodilgilerin yoğun olarak üretilmiş olduğunu göstermektedir. Öyle ki mikrolit teknolojisinin varlığı kesin olmasına rağmen, az sayıda bulunuyor olmalarının sebebi kazı sırasında boyutlarından ötürü fark edilmemeleri olabilir. Söz konusu mikrolitlerin tipolojik özellikleri M'lefaat yerleşim yeri ile benzerlik göstermektedir(Kozlowski ve Aurenche, 2010). Bu sebeple mikrolit endüstri için Zagros geleneğinden bahsedilebilir. Bu noktada Boncuklu Tarla Güneydoğu Alanı yontma taşlarının, Nemrik 9, Qermez Dere ve M'lefaat yerleşimleriyle birtakım benzerlikleri olduğunu söylemek yanlış olmaz. Öyle ki Qermez Dere ve M'lefaat yontmataş endüstrisi bir noktaya kadar Nemrik geleneklidir (Kozlowski, 1998) fakat M'lefaat yerleşiminde mikrolit aletler ve baskı yöntemiyle üretilmiş olan mikrodilgiler yoğundur. Ayrıca Çemka Höyük PPNA tabaklarında da çok sayıda mikrolit alet benzer özellikleri göstermektedir. Fakat bu yerleşimdeki taşımalıklar baskı yöntemiyle değil de yumuşak taş vurgaçlarla üretilmiştir(Kodaş vd., 2020c).

Yerleşimin Merkez alanında 2012 yılı kazılarında bulunan yontma taşların arasında pek çok saplı ok ucu bulunmuştur. Bunların arasında Byblos ve Amuk tipi ok uçları çoğunluğu oluşturmaktadır (Kartal vd., 2014). Güneydoğu Alanından bulunan az sayıda ok uçlarından yola çıkarak net bir karşılaştırma yapmak mümkün değildir. Bulunan ok ucu parçaları ya sap kısımlarına, ya da uç kısımlarına aittir. Güneydoğu Alanı'nda ele geçen ok ucu sapsızları için, her ne kadar kırık olsalar da, form itibarıyla Nemrik ve Mureybet benzerliğinden söz edebiliriz. Alanda bulunan bazı dilgiler naviform çekirdeklerden alınmış ve bu dilgiler, saplı ok ucu yapımı için özel olarak üretilmiş olmalıdır. Öyle ki saplı ok ucu olarak değerlendirilen aletlerin de naviform dilgi taşımalıklar üzerine yapıldıkları unutulmamalıdır. Fakat bu ok uçlarının daha çok yüzey toprağı ve hemen altından gelmeleri kronolojik bir sorunsal olarak görülebilir. Buna rağmen yontmataş alet tekno-tipolojisi açısından bakıldığında, Boncuklu Tarla Güneydoğu Alanı'nda baskı yöntemi ile yapılan mikrodilgi taşımalıkların, üçgen budanmış sırtlı dilgiciklerin yapımında, naviform tekniğı ile üretilen uzun dilgilerin ve yer yer yumuşak taş vurgaçlarla üretilen dilgilerin de ok ucu yapımı için kullanıldığını söylemek mümkündür. Yani mikrolit aletler ve uzun saplı ok uçlarının (naviform çıkışlı) birlikte kullanılmış olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Yerleşim yerinde Geç Epiplaeolitik Dönem'den PPNB Dönem sonuna kadar takip edilebilen bir süreci incelemek mümkündür. Bu bağlamda mikrodilgi ve ince yonga üzerine yapılmış mikrolit aletlerin Geç Epipaleolitik Dönem'de yoğun olarak kullanıldığını göz önünde bulundurursak, PPNA Dönem'de de söz konusu aletlerin kullanıldığını fakat hem obsidiyen aletlerin hem de makro uçların alet çantasına eklendiğini söyleyebiliriz. Ayrıca PPNA Dönem sonunda baskı tekniğinin yanısıra naviform teknolojisinin de kullanılmış olduğunu söz konusu Güneydoğu Alanı yontmataş alet topluluğundan anlayabiliyoruz. PPNB Dönem le beraber ise baskı yöntemi ile üretilmiş mikro dilgilerin ve dilgiciklerin baskın olduğu fakat ayrıca naviform teknolojisi ile üretilmiş ok uçlarının da önemli bir yer tuttuğu görülebilmektedir. Bu nedenle çalışmamızın, aydınlatılması elzem olan bu sorunsalı, PPNA-PPNB geçiş tabakalarından bulunan yontmataş alet topluluğunun söz konusu problem göz önünde bulundurarak araştırılmasına önayak olacağını düşünmekteyiz. Öyle ki Boncuklu Tarla, Çemka Höyük, Nemrik 9, M'lefaat ve Qermez Dere'nin MÖ 10. bin tabaklarında bulunan yontmataş alet endüstrilerinin benzer olması, Yukarı Dicle Vadisi, Doğu Cezire ve Kuzeybatı Zagros Bölgesi'nin kronolojik ve bölgesel gelişimlerinin takip edilmesi açısından önemli olduğunu vurgulamak yerinde olacaktır. Özellikle M'lefaat benzerliği Zagros-Toros hattı için kültürel ilişki kanıtı olması açısından önem arz etmektedir.

Son olarak bu çalışmanın, Boncuklu Tarlanın PPNA'ya ait diğer seviye ve lokasyonlarından bulunan yontmataş aletlerin değerlendirilmesi adına referans oluşturabileceği kanısındayız. Öyleki bütün bu veriler ışığında yaptığımız çalışmayla Güneydoğu Alanı'nın PPNA dönemin ortalarına tarihlendirilebileceği, en azından yontmataş endüstrisinin bunu desteklediğini söyleyebiliriz. Bu konu ile ilgili yapılacak çalışmalarla Boncuklu Tarla'da ortaya çıkarılan PPNA'ya ait tabakaların yontmataş endüstrisinin, hem tipolojik hem de teknolojik gelişiminin yanı sıra Proto-Neolitik'ten PPNB'ye kadar olan yontmataş teknolojisi adına daha geniş kapsamlı sonuçlar elde edilebilir. Böylece Boncuklu Tarla ile aynı döneme tarihlenen diğer yerleşimlerdeki tabakalarla olan benzerlikler veya farklılıklar daha sağlıklı bir karşılaştırmaya tabi olabilir.

KAYNAKÇA

- A. Tuba ÖKSE, (2008). “2008 Ilısu Baraj Bendi ve İnşaat Alanı Yüzey Araştırmaları”, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü-Haberler, İstanbul, Sayı 26, s. 23-25.
- A. Tuba ÖKSE, Ahmet GÖRMÜŞ, Erkan ATAY, (2010). “Ilısu Barajı - Ilısu Köyü ve Çevresi Yüzey Araştırması 2008”, T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, XXXI. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu, 27. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Ankara, Cilt 1, s. 333-349.
- A.Tuba ÖKSE, Harun TAŞKIRAN, Metin KARTAL, Ahmet GÖRMÜŞ, Erkan ATAY, Nihat ERDOĞAN, (2013). “Ilısu Barajı İnşaat Sahası 2012 Yılı Kazıları”, 35.Kazı Sonuçları Toplantısı, 1.Cilt, s. 102-112.
- A.Tuba ÖKSE, Vehbi YURT, Ayşin KONAK, Mesut VURAL, İ.Tayfur AŞKAR,(2021). “Ambar Barajı-Ambar Höyük ve Gre Filla (Ambar I) 2019-2020 Kazıları”, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü 2019-2020 Yılı Kazı Çalışmaları, Cilt 1, s.231-248.
- Aslı ERİM-ÖZDOĞAN, (2011a). “Çayönü”, içinde: M. Özdoğan–N. Basge-len –P. Kuniholm(ed.), The Neolithic in Turkey, Volume 1. Arc-haeology And Art Publications, İstanbul, pp. 185-269.
- Aslı ERİM-ÖZDOĞAN, (2011b). “Sumaki Höyük”, A New Neolithic Settlement in the Upper Tigris Basin. The Neolithic in Turkey new excavations & new researches, The Tigris Basin, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, pp.19-60
- Ergül KODAŞ, Nihat ERDOĞAN, (2018a). “Boncuklu Tarla 2017 Yılı Kazıları”, 40. Kazı Sonuçları Toplantısı, 1.cilt, s.693-710.
- Ergül KODAŞ, (2018b). “Yukarı Dicle’de Yeni Bir Çanak Çömleksiz Neolitik Yerleşim Yeri: Boncuklu Tarla Kazıları ve İlk Gözlemler.” Arkeoloji ve SanatDergisi 158, 7-20.
- Ergül KODAŞ, (2019a). “Yukarı Dicle’de Yeni Bir Çanak Çömleksiz Neolitik Yerleşim Yeri: Boncuklu Tarla Kazıları ve İlk Gözlemler”, Arkeoloji Ve Sanat, Sayı 157-158, s. 7-20.

- Ergül KODAŞ, Bülent GENÇ, Charlotte LABEDAN-KODAŞ, Bahattin İPEK, Nihat ERDOĞAN, (2019b). “*Boncuklu Tarla Çanak-Çömleksiz Neolitik Dönem’e Tarihlenen Bir Grup Figürlü Kemik Plak*”, Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi, Sayı 4 (1) , s. 1-6.
- Ergül KODAŞ, (2020a). “*Kuzey Mezopotamya’da Çanak-Çömleksiz Neolitik A Dönemine Tarihlenen Yeni Bir Kamu Binası: Stelli Bina*”, Aktüel Arkeoloji Dergisi.
- Ergül KODAŞ, Yunus ÇİFTÇİ, Charlotte LABEDAN KODAŞ, Kazım ÖZKAN, (2020b). “*Boncuklu Tarla’da Ele Geçen Neolitik Çağ Kulak Tıkaçları, Küpeler Ve Düğmeler Üzerine Bazı Gözlemler: Tipoloji Ve İşlev*”, Arkeoloji Dergisi, s. 69-79.
- Ergül KODAŞ, Bülent GENÇ, Charlotte LABEDAN-KODAS, Yunus ÇİFTÇİ, (2020c). “*Çemka Höyük: A Late Epipalaeolithic and Pre- Pottery Neolithic Site on the Upper Tigris*”. Southeast Anatolia. Neo-Lithics. Sayı 20, , s. 40-46.
- Ergül Kodaş, (2020d) “*Yakın Doğu’da Çanak-Çömleksiz Neolitik Dönem’de Yerleşik Yaşam Ve Depolama Birimleri Üzerine Bazı Gözlemler: Boncuklu Tarla Örnekleri*”, Anadolu/Anatolia, Sayı 46, s.123-146
- Ergül KODAŞ, (2021). “*DeneySEL Arkeolojik Çalışmalar Işığında Baskı Yöntemiyle Yapılan Diligi ve Mikrodilgi Üretimi*”, Arkeolojide Taşları Konuş(tur)uyoruz: Taş Aletler Yorum ve Yaratıcılık, Hande Bulut (Ed.), Ege Yayınları, İstanbul 2021, s. 121-134.
- Ergül KODAŞ, Yunus ÇİFTÇİ, Bahattin İPEK, Çağdaş ERDEM, Kazım ÖZKAN, (2022). “*Boncuklu Tarla 2021 Yılı Kazıları*”, 42. Kazı Sonuçları Toplantısı, 2.cilt, s.215-228.
- Harun TAŞKIRAN ve Metin KARTAL, (2010). “*2008 Yılı İhsu Barajı Gövdesi Alanı Yüzey Araştırması*” T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, XXXI. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu, 27. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Cilt 3. Ankara, s. 233-244.
- Jacques PELEGRİN, (2012). “*New Experimental Observations for the Characterization of Pressure Blade Production Techniques*”, In: The Emergence of Pressure Blade Makingn from Origin to Modern Experimentation, Pierre M. Desrosiers (ed.) s. 465-500.
- Klaus SCHMIDT, (2012). “*Göbekli Tepe a Stone Age sanctuary in South-Easter Anatolia*”, ArchaeNova, Berlin.
- Mehmet ÖZDOĞAN, (1994). “*Çayönü: the chipped stone industry of the Pottery Neolithic layers*”, Hans Gerog Gebel, & Stefan K. Kozlowski (Ed.), Neolithic Chipped Stone Industries of the Fertile Crescent, pp. 267-277.

- Mehmet ÖZDOĞAN & Aslı ERİM-ÖZDOĞAN, (1999). “*Archaeological evidence on the early metallurgy at Çayönü Tepeşi*”. Eds. A. Hauptmann, E. Pernicka, T. Rehren, & Ü. Yalçın, *The beginnings of metallurgy*. Der Anschnitt, 9, Bochum: Deutsches Bergbau-Museum.pp. 13–22.
- Metin KARTAL, Harun TAŞKIRAN, Kaan BULUT ve Onur DİNÇ, (2014). “*Yontmataş Bulguları Işığında Yukarı Dicle Havzası’nda Yeni Bir Neolitik Yerleşim: Boncuklu Tarla*”, Ankara Üniversitesi Dil-Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, Sayı 54, s.489-500.
- Michael ROSENBERG, Brian PEASNALL, (1998). “*A Report on Soundings at Demirköy Höyük: an Aceramic Neolithic Site in Eastern Anatolia*”, *Anatolica*, XXIV, pp.195-207.
- Michael ROSENBERG & Richard W. REDDİNG, (2002). “*Hallan Çemi and Early Village Organization in Eastern Anatolia*”, *Life in Neolithic Farming Communities*, s. 39-62.
- Miquel MOLIST, Ignacio MONTERO-RUIZ, Xavier CLOP, Salvador ROVIRA, Emma GUERRERO ve Josep ANFRUNS, 2009. “*New Metallurgical Findings from the Pre-Pottery Neolithic: Tell Halula (Euphrates Valley, Syria)*”, *Paléorient* 35/2, pp.33-48
- Necmi Karul, (2011) “*Gusir Höyük*”, *The Neolithic in Turkey: New Excavations and New Research. The Tigris Basin içinde*, der. Mehmet Özdoğan, Neziha Başgelen ve Peter Kuniholm (İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları), s. 1–17.
- Necmi KARUL, (2020). “*The Beginning of the Neolithic in Southeast Anatolia*”, *Documenta Praehistorica*, Sayı 47, s. 76-95.
- Necmi KARUL, (2021). “*Buried Buildings at Pre-Pottery Neolithic Karahantepe*”. *Türkiye Arkeolojive Etnografya Dergisi* 82, s. 21-31.
- Osamu MAEDA, (2018). “*Lithic analysis and the transition to the Neolithic in the Upper Tigris Valley: Recent excavations at Hasankeyf Höyük*”, *Antiquity*. Sayı 92, s. 56-73.
- Stefan K. KOZLOWSKI, & Andrzej KEMPISTY. (1990). “*Architecture of the pre-pottery neolithic settlement in Nemrik, Iraq*”, *World Archaeology* 21 (3) : 348-362.
- Stefan K. KOZLOWSKI, (1998), “*M’lefaat. Early Neolithic site in northern Irak*”, *Chaiers de l’Euphrate* 8, s. 179-273.
- Stefan K. KOZLOWSKI, (1999). *The Eastern wing of the Fertile Crescent*. BAR. 760 s.
- Stefan K. KOZLOWSKI and Olivier AURENCHE, (2010). “*Territories, Boundaries and Cultures in The Neolithic Near East*”, *Bar International Series* 1362. Oxford: Archaeopress.

- Trevor WATKINS, Douglas BAIRD and Alison BETTS, (1989). “*Qermez Dere and The Tarly Aceramic Neolithic Of n. Iraq*”, Paléorient, Vol. 15, No. 1 (1989), pp. 19-24.
- Trevor WATKINS, (1991). “*The Origins of House and Home ?*”, World Archaeology 21: 336-347.
- Ufuk ESİN (1995). “*Early Copper Metallurgy at the Pre-Pottery Site of Aşıklı*”, Readings in Prehistory.Studies Presented to Halet Çambel: 61-78. Graphis Yayınları, İstanbul.
- Vecihi ÖZKAYA ve Aytaç COŞKUN, (2011). “*Körtik Tepe*”, The Neolithic in Turkey. 1. s. 89-127.
- Yunus ÇİFTÇİ, Kazım ÖZKAN ve Ergül KODAŞ, (2021). “*Boncuklu Tarla Güneydoğu Alanı Çanak-Çömleksiz Neolitik A Evresi Mimarisi ve “Nemrik Kültürü” Sorunsalı*”, Aras Türkiye Eski Yakın Doğu Araştırmaları Dergisi, Sayı 3, s.54-70.
- Yutaka MİYAKE, Osamu MAEDA, Kenichi TANNO – Hitomi HONGO – Can Y. GÜNDEM, (2012). *2012 New Excavations at Hasankeyf Höyük: A 10th millennium Cal. BS site on the Upper Tigris, Southeast Anato-lia, Neolithic* Sayı 1:12, s. 3-7.

ÖZGEÇMİŞ

ÖZGEÇMİŞ	
Adı Soyadı	Onur DİNÇ
Yabancı Dili	İngilizce
Orcid Numarası	0000-0002-1779-9328
Ulusal Tez Merkezi Referans Numarası	1040322
Lise	Gümüldür Lisesi/İzmir
Lisans	Ankara Üniversitesi-Dil ve Tarih,Coğrafya Fakültesi-Arkeoloji Bölümü/Ankara
Yüksek Lisans	Mardin Artuklu Üniversitesi-Lisansüstü Eğitim Enstitüsü-Kültürel Çalışmalar Anabilim Dalı/Mardin
Mesleki Deneyim	Boncuklu Tarla Kazısı: 2012-2017-2019-2021-2022-2023 Mardin Müzesi: 2012-2019 Suluin Kazısı: 2008-2012 Karain Kazısı: 2005-2012
Akademik Çalışmalar	<p>1. Makale: Metin KARTAL, Harun TAŞKIRAN, Kaan BULUT ve Onur DİNÇ, (2014). "<i>Yontmataş Bulguları Işığında Yukarı Dicle Havzası'nda Yeni Bir Neolitik Yerleşim: Boncuklu Tarla</i>", Ankara Üniversitesi Dil-Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, Sayı 54, s.489-500.</p> <p>2. Kitap Bölümü: Onur DİNÇ, Kaan BULUT (2015). "<i>Yontmataş Endüstrisi</i>". İlsu Barajı İnşaat Sahası Kurtarma Projesi II: Kalkolitik Çağ, Nihat ERDOĞAN(ed.), Mardin Müzesi, s. 503-513.</p> <p>4. Makale: Ergül KODAŞ, Hale TÜMER, Yunus ÇİFTÇİ, Ayda ABAKAY, Şemsihan KAYA, Senem IŞIK, Onur DİNÇ, Bahattin İPEK, Bülent GENÇ, (2021). "<i>Yontmataş Bulgular Işığında Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Yeni Bir Çanak-Çömleksiz Neolitik Dönem Yerleşim Yeri: Tarin Mağarası</i>". Anadolu, s. 77-96.</p>